Mustaqil gazeta

HURRIYAT

№43 (247)

2001-yil
7–13-noyabr

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

Har chorshanba kuni chop etiladi

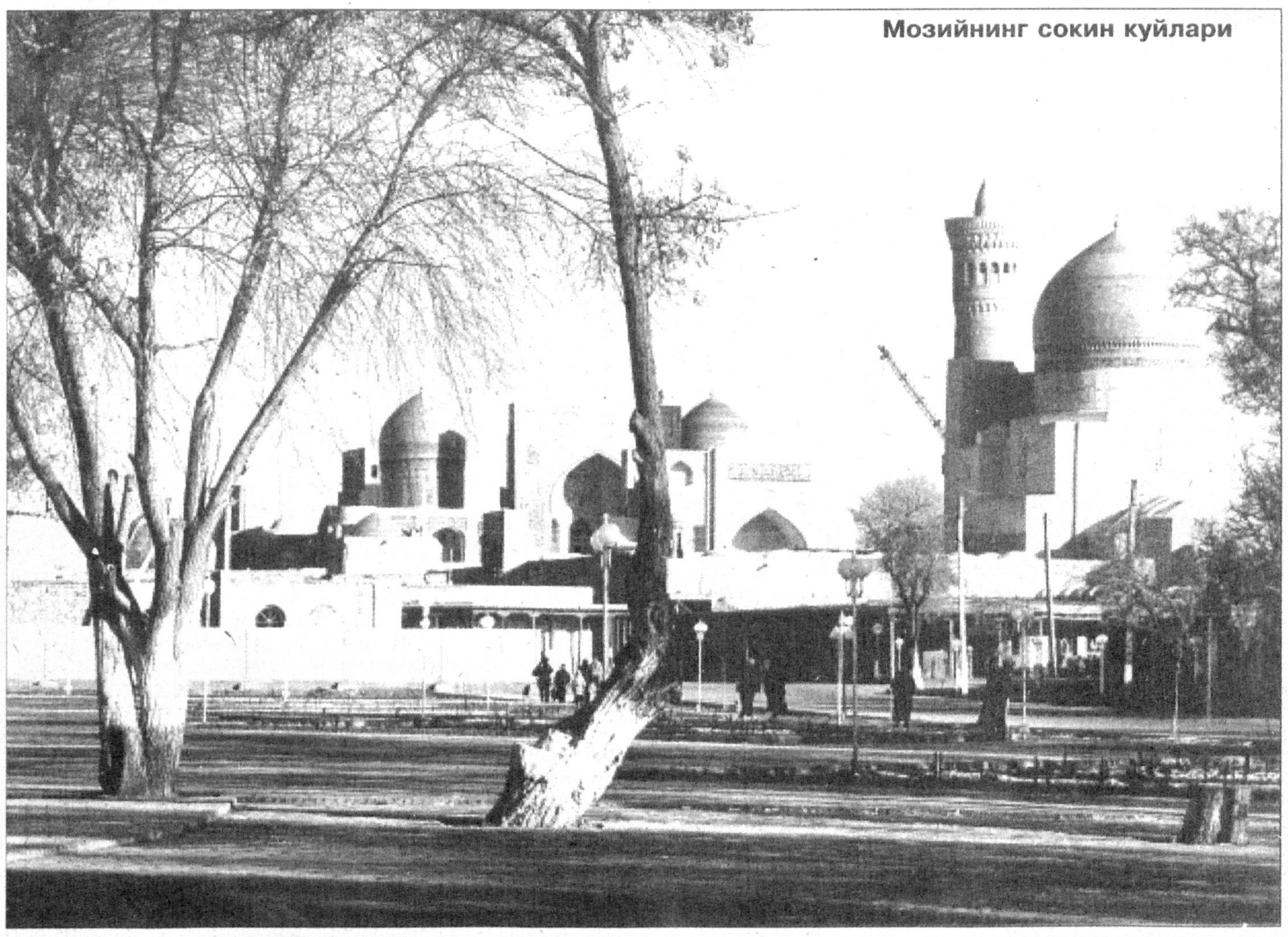

Мозийнинг сокин куйлари

Ҳаяжон

ЭЗГУЛИК УЛУҒЛАНГАН ЮРТ

Урганчда "Авесто" китобининг 2700 йиллигига бағишлаб бунёд этилган ёдгорлик мажмуининг очилиш тантанасида бунга яна бир бора ишонч ҳосил қилдик

Тарихий ҳақиқатлар мана-ман деган ақли расо донишларга ҳам сабоқ бериши мумкинлиги ҳақида ўйлаб кўрганмисиз? "Авесто"дек муаззим асарнинг заминимизда битилганлиги аждодларимизнинг юксак ақлзаковатидан дарак берувчи ТАРИХИЙ ҲАҚИҚАТ эканлиги унча-мунча кишининг ақлини шошириб қўйиши шубҳасиз. Сабаби, бундан 30 аср муқаддам ер шарининг айрим нуқталарида кишилар ўзини, ўзлигини англаб-англамаган бир вақтда мўътабар заминимизда яшаган аждодларимиз "Ҳаёт йўриқномаси" ("Авесто")ни яратишгани, эзгу фикр, эзгу сўз, эзгу амалдан баҳс юритгани ҳар қандай кишини ҳам ҳайратга солиши муқаррар.

Нима бўлганда ҳам ўн икки минг терига тилла суви билан битилган бу ноёб тарихий ёдгорлик тап-тақир жойда бунёд бўлмагани ТАРИХИЙ ҲАҚИҚАТ. "Авесто" китобининг 2700 йиллигига бағишлаб бунёд этилган ёдгорлик мажмуининг очилиш тантанасида Юртбошимиз шундай эътироф этди: **"Ушбу нодир китоб айни замонда бу қадим ўлкада, бугун биз яшаб турган тупроқда буюк давлат, буюк маданият, буюк маънавият бўлганидан гувоҳлик берувчи бебаҳо тарихий ҳужжат бўлиб, минг йиллар, асрлар давомида авлод-аждодларимиз учун маънавий-руҳий таянч, чексиз куч-қувват манбаи бўлиб келган**."

"Авесто"да жаҳолатга қарши кураш, ўз ерини ўзгалардан, хавфу хатардан ҳимоя қилишга ҳам катта эътибор берилганки, бу огоҳликнинг аҳамияти, долзарблиги бугунги кунда ошган бўлса ошганки, сира камаймаган.

Дунёнинг турли кунжларида жаҳолатга қарши курашилаётган бир пайтда табаррук заминимизда маънавий қадриятларимизнинг эъзозланиши киши кўнглига ажиб бир нурафшонлик, тасалли-таскин бағишлайди. Юртимиз тинч экан, мамлакатимиз обод экан бундай тантаналар, шодиёнаю тўйлар мудом бўлаверади. Эзгуликлар улуғланган юртдан эса ҳеч қачон қут-барака аримайди!

Ф.КОМРОН

Сана

ИЛМЛАР УММОНИ – 30 ЁШДА

Шарқ файласуфлари орасида машҳур бир гап бор: "Ислом дини бамисоли ёмғирдир. Гарчи бу ёмғир илк бор араб саҳросини қондирган бўлса-да, унинг ёғиши қисқа ва шаррос эди. Мовароуннаҳр заминига эса бу ёмғир майдалаб ва узоқ муддат ёққан".

Дарҳақиқат, ислом оламининг кўзга кўринган олиму фозилларининг кўпчилиги Мовароуннаҳр заминида етишиб чиқди. Улар қолдирган бой маънавий мерос нафақат ислом оламининг, балки шарқ маънавияти ва маданиятининг ажралмас қисми бўлиб қўшилди. Истиқлолга эришганимиздан сўнг аждодларимизнинг бой маънавий меросидан фойдаланиш, динимизга эмин-эркин эътиқод қилиш имкони туғилди. Бошимиздан кечирган 70 йиллик тоталитар тузум даврида халқимизни маънавиятидан, ўзлигидан айиришга ҳаракатлар қилинди, лекин уддасидан чиқишолмади. Шундай даврларда ҳам коммунистлар барибир халқнинг иродасига, Оллоҳ таолонинг хоҳишига қарши чиқишдан чўчирдилар. 1953 йили коммунистик мафкура ҳукмрон бўлган, дин афюн дейиладиган замонда Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари идораси ташкил қилинди. 1971 йилдан эътиборан Ислом институти фаолият кўрсата бошлади.

Куни кеча Имом Бухорий номидаги Тошкент ислом институтининг таъсис этилганига 30 йил тўлиши билан каттагина тадбир уюштирилди. Унда республикамизнинг таниқли шарқшунос олимлари, диндорлар ва юртимиздаги элчихоналар вакиллари, бошқа диний ташкилотлардан келган меҳмонлар қатнашдилар. Тадбирда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Зуҳриддин Ҳуснидцинов сўзга чиқиб, институтнинг 30 йиллик фаолиятида эришган ютуқларига алоҳида тўхталиб ўтди. Муфтий Абдурашид қори Баҳромов, Шарқшунослик институти ректори, академик Неъматилла Иброҳимов ушбу муборак сана муносабати билан ўзларининг дил изҳорларини билдиришди.

Шу ўринда институт тарихига бир қур назар ташлаш лозимдек. Мазкур даргоҳ 1969 йилда собиқ Иттифоқ Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги диний қўмита қарори билан ташкил қилиниб, 1971 йил 1 октябрдан эътиборан фаолият кўрсата бошлаган. Институтнинг очилишида марҳум муфтий Зиёвуддин ибн Эшон Бобохон ҳазратларининг хизматлари катта бўлган. Институт собиқ Иттифоқда ягона олий диний даргоҳ бўлганлиги учун бу ерда ҳозирги МДҲ давлатларидан, Болгария, Вьетнам, Яман каби бир қатор хорижий давлатлардан ҳам талабалар таҳсил олганлар. Бугунги кунда ислом оламида кўзга кўринган бир қатор уламолар, жумладан, муфтий Абдурашид қори Баҳромов, Озарбойжон Республикаси муфтийси Пошшозода, Россия муфтийлар кенгаши раиси Талъат Тожиддин, Чеченистон мухторияти бошлиғи Аҳмад Қодиров ва бошқа кўплаб дин арбоблари мазкур илмгоҳда таҳсил олишган.

Сўнгги йилларда республикамиз таълим тизимида ўтказилаётган кенг миқёсдаги ислоҳотлар Тошкент ислом институтини ҳам четлаб ўтмади. Институт 1999 йилдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги дин ишлари бўйича қўмита тавсия этган, Ўзбекистон мусулмонлари идораси Уламолар кенгаши тасдиқлаган янги ўқув дастури асосида фаолият кўрсатмоқда. Институтда бакалавр тизими бўйича таҳсил берилади.

Раҳбарият томонидан институтнинг ички тузилмасини шакллантириш борасида ҳам бир талай ишлар бажарилди. Бу йил иккита янги факультет ва учта кафедра очилди. Булардан кўзланган асосий мақсад диний илмларни мукаммал эгаллаган малакали мутахассислар тайёрлашдир.

Абдухолиқ ТАШАНОВ,
Институт мударриси

"Обуна—2002"

ЖИЗЗАХ: ТАЪМИР УЧУН 12 МИЛЛИОН!

Душанба куни эрталаб Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси Жиззах вилоят бўлими раиси ўринбосари Абдукарим Шарипов андек ҳаяжон билан қўнғироқ қилди денг. Айтишича, Жиззах вилояти ҳокимлигида фаоллар йиғилиши бўлиб, унда туман ҳокимларидан тортиб турли корхона, муассаса ва ташкилот раҳбарлари иштирок этибди.

Фаоллар йиғилишида республика, туман миқёсида чиқаётган, шу жумладан, газеталарига 2002 йилга бўладиган обуна масаласи муҳокама этилибди!..

Абдукарим аканинг ҳаяжони шундан экан!

Ҳаяжонланмай, тўлқинланмай бўладими ахир, обуна масаласи авж паллага кирган, муҳаррирлар минг бир ташвишини бир четга суриб, обуна масаласида туманма-туман кезиб юрган бир пайтда Жиззах вилоят ҳокими ўз ташаббуси билан журналистларнинг энг долзарб юмушини осон қилишга бел боғлагани ҳақли равишда таҳсинга лойиқ!

Йиғилишда таъкидланибдики, фуқароларнинг ижтимоий фаоллигини оширишда, ўтказилаётган ислоҳотлар, уларнинг самарасидан воқиф этишда, энг муҳими, омманинг фаоллигини оширишда оммавий ахборот воситалари қулай омил экан, тарғибот ва ташвиқот масаласини кундалик вазифалар қаторига киритишимиз лозим.

Гап айланиб, маҳаллий нашрларнинг бугунги аҳволига келиб тақалганда, мақтовга арзигулик ишлар йўқ даражада экани танқид остига олинибди.

Вилоятда ўн тўққиз номда газета бор. Туман ҳокимларига ўзлари муассис бўлган газеталарнинг моддий-техник базасини яхшилашга эътиборни кучайтириш вазифаси юклатилибди.

"Жиззах почтаси", "Матбуот тарқатувчи" ҳиссадорлик жамиятлари фаолиятига алоҳида урғу берилибди йиғилишда. Пировардида, вилоят ҳокими "Жиззах ҳақиқати" таҳририяти биноси таъмири учун 12 миллион сўм маблағ ажратгани ва йиғилишда муҳокама этилган масала юзасидан махсус қарор қабул қилгани баёни билан сўзини тугатди А.Шарипов.

— Яхши-ку, дедик биз, обуна масаласида ҳоким шунчалар куйиб-пишаётган экан, журналистларнинг боши осмонда бўлса керак?

— Ҳа-да!.. Дарвоқе, шу йиғилиш хусусидаги хабарга "Ҳуррият"да кафтдеккина жойнинг иложи борми?

— Бўлганда-чи!

МУХБИРИМИЗ

НАҚЛ

Инсон бутун оламни қўлга олса-ю, ўз қалбини ҳалок қилса, бундан нима фойда, шуни унутма,болагинам!

Теодор ДРАЙЗЕР,
("Америка фожиаси"дан)

Нуъмон МУҲАММАДЖОНОВ фотоси

— Ўзимизнинг "HURRIYAT"дан ўтаверсин!

ПУЛ БЎЛСА...

САВОЛ:

— Тошкент Молия институти ўзининг ойлик газетасини чиқарганмиш. Шу гап ростми?

Баҳодир ХЎЖАМОВ
Ишон

Жавоб:

— Ҳақиқатдан ҳам Тошкент Молия институти 2001 йил 1 сентябрдан бошлаб ўзининг "Молиячи" номли ойлик маърифий, иқтисодий газетасини чиқаришга киришди. Газетанинг илк сони рангли бўлиб, ундан институт ҳаётига оид ихчам хабар ва мақолалар ўрин олган.

Моддий жиҳатдан бақувват институт ва университетларнинг ўз нашрига эга бўлиши бугунги кунда ажабланарли ҳол бўлмай қолди. Масалан, бугунга келиб 1-Тошкент давлат тиббиёт институтининг "Шифокор", 2-Тошкент давлат тиббиёт институтининг "Тиббиётнома", Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетининг "Тил ва дунё", Тошкент давлат техника университетининг "Техника маскани" ва бошқа шу каби ойлик газеталар мунтазам чоп этилмоқда.

Муносабат

ҚОР КЎЧКИСИНИНГ НАРХИ ҚАНЧА?

Дарё сувини сотадиганларга савол

Элликқалъада бир табаррук инсон бор. Ёши ҳали олтмишга етмаган. Шунга қарамасдан катта ёшлилар ҳам уни Тўхтабой бобо дейишади. Ҳалол-покиза, меҳрмурувватли, етим-есир ва бева-бечораларга насбатан саҳоватли инсон. Борини бировдан аямайди. Юзидан нур ёғилиб туради. Тўхтабой бобо одамнинг ички ҳис-туйғуларини, изтиробли дардларини, эзгулик йўлидаги интилишларини бир қарашда билиб олади.

Мен ҳам журналист сифатида у киши билан қизиқиб қолдим ва суҳбатлашиш учун бордим. Куни билан у кишининг ҳузурида бўлдим. Маслаҳатларга муҳтож одамлар тинимсиз келиб турибди. Тошкентдан бир одам "Волга"да йигирма ёшлардаги касалманд ўғлини олиб келди.

- Бормаган жойимиз, кўрсатмаган дўхтиримиз, ўқитмаган домламиз қолмади, ҳеч қандай натижа йўқ, болам бечора ярим жон бўлиб қолди, ёрдам беринг, бунга нима бўлди ўзи? – деди боланинг отаси ёлвориб.

- Болангизнинг шу аҳволга тушишига сиз айбдорсиз! – деди Тўхтабой бобо дабдурустдан.

Боланинг отаси ҳайрон:

- Нега?..

- Сабаби, шу пайтгача бутун умрингиз қўни-қўшни, қариндош-уруғ билан ер талашиб, сув талашиб ўтибди. Ариқда оқиб ётган сув деб, бир қарич ёлғизоёқ йўл деб бошингиз жанжалдан чиқмабди, ҳеч кимга ён босмабсиз. Шунинг касофати болангизга урибди.

Боланинг отаси қизариб-бўзариб ерга қаради ва паст овозда:

- Тўғри, шундай бўлган эди, - деди.

- Энди буёғини эшитинг, - дея сўзида давом этди Тўхтабой бобо, - умрингизда ҳеч кимга яхшилик қилмаган экансиз, шу ер-сув деб ака-укаларингиз билан бутунлай алоқани узибсиз. Ўзгармасангиз сиздаги бу хусусият болангизга ҳам ўтади.

- Айтинг, нима қилайин?..

- Эртага уйингизга қайтиб боринг-да, ўзингиз ҳафа қилган, ранжитган, жанжаллашиб ҳақорат қилган барча қўни-қўшниларингиздан, қариндош-уруғларингиздан, биринчи навбатда ака-укаларингиздан қаттиқ узр сўранг, Оллоҳнинг номини айтиб тавба қилинг. Энди арзимаган ер-сув деб бировларнинг қарғишини олманг. Савоб иш қилинг. Шунда ўғлингиз тузалиб кетади.

Ота-бола чиқиб кетганидан кейин Тўхтабой бобо менга юзланиб шундай деди:

- Бу-ку бир оила бошлиғининг ўта очкўзлиги оқибатида ўз фарзандига етказган касофати экан. Ҳозир ҳатто бутун бир давлатлар ҳам халққа офат келтирадиган шундай дардга мубтало бўлишган. Амударё билан Сирдарёнинг суви нега озайиб кетаётганлигини биласизми?

- Қор кам ёғаётгандир-да, - дедим мен.

- Йўқ, қор кўп, етарли, бировларнинг ютуқларини кўролмайдиган ҳасадгўйлар, очкўзлар сувни атайлаб талон-тарож қилишяпти. Мен Амударёнинг суви кўпайсин деб кун-у тун дуо қиламан. Бир пайтлар Тўрткўл кўллар ўртасидаги шаҳар эди. Ҳозир шаҳар атрофини шўр қоплаб ётибди. Ҳар замон сувнинг келиши байрамга айланиб кетади. Ҳозир Амударё жилдираб оқади. Унинг жўшқинлиги ҳам, жайҳунлиги ҳам қолмади. Айтишларича, Амударё бошқа давлатлар ҳудудларидан оқиб ўтиши жараёнида шундай аҳволга тушиб қолибди. Қўшни давлат хоҳласа тўғонни очармиш, хоҳласа ёпармиш, хоҳласа ўзанни бошқа томонга бурармиш, хоҳласа сувни садақа бергандек тақсимлаб оқизармиш. Биров тоғни, биров кўлни, биров денгизни, яна биров дарёни ўзиники қилиб олди. Кўлми, денгизми ёки дарёми, улардан ҳамма бирдай баҳраманд бўлиши керак. Оллоҳ денгизни ҳам, дарёни ҳам битта миллат ёки битта давлат учун яратмаган. Амударё билан Сирдарёнинг суви бизга етиб келишини камайтириш билан деҳқонларимизни, умуман, халқимизни қийнамоқчи бўлаётганлар ҳасадгўй ва жоҳиллардир. Жоҳиллик эса катта гуноҳ.

- Хабарингиз бордир, - дедим Тўхтабой бобога, - Қирғизистон парламенти қўшни давлатларга Сирдарёнинг сувини сотиш тўғрисида қонун қабул қилибди?

- Эшитдим, бу ўйламай қилинган иш, ким билади дейсиз, балки эрта-индин улар чўлдагиларга тоғ ҳавосини сотиш тўғрисида ҳам қонун қабул қилишар?!

(Давоми 3-бетда)

Даъват

СОҒИНЧ САҲИФАЛАРИ

"Миллий тикланиш" 2002 йилда

Газета ва журналлар кишиларнинг фикрини чархлаши, воқеликка таҳлил назари билан қарашга ўргатишини кўп таъкидлаймиз. Сиёсий партияларнинг нашрлари, жумладан, "Миллий тикланиш" газетаси ҳам тафаккур оламингизни бойитадиган, ўз йўналиши, қиёфасига эга бўлган маънавий ҳамроҳингиздир.

"Миллий тикланиш" — сизни сиёсий фикрлашга ўргатади, "Давр гурунглари", "Фикрлашув", "Фалсафий гурунглар" рукнлари остида бериладиган мақолалар, шунингдек, партия етакчиларининг чиқишлари бу маънода сизга сабоқлар бериб боради, бундан ҳуқуқий демократик жамият фуқароси сифатидаги ижтимоий-сиёсий қарашларингиз мукаммаллашади. Шу билан бирга, ҳуқуқий мавзудаги материаллар ҳам ҳеч кимни бефарқ қолдирмайди, деб ўйлаймиз.

"Миллий тикланиш" — сизни маърифий фикрлашга ўргатади, "Таълим ва тикланиш", "Тараққиёт кашфиётлари" рукнларида эълон қилинган мақолалар илм-фан янгиликлари, таълим соҳасидаги тикланиш жараёнлари билан таништиради, маърифий муаммоларни таҳлил назари билан ёритади. У давлат тилимиз равнақи, миллий истиқлол ғояларининг маънавий тарғиботчисидир.

"Миллий тикланиш" — ёшлар учун ҳам ўзига хос сўз минбари бўла олади, "Менинг фикрим", "Талаба таклифи", "Мурғак тафаккур" рукнлари билан газета миллат болаларини, келажагимиз пойдевори бўлган ёшларимизни ўз даврасига чорлайди.

"Миллий тикланиш" — маънавий қадриятларимизни тиклашда, илғор умуминсоний қарашларнинг маънавий ҳаётимизга кириб боришида нафақат иштирок этади, балки шу жараёнларга ўзини масъул деб билади. Мустақил давлатимиз сиёсатининг асосига қўйилган миллий тикланиш ғояси турмуш, онг қарашларда — амалиётда қандай намоён бўлаётганини эркин сўз, таъсирчан воситаларда ифодалаб беради.

Газетанинг тўртинчи саҳифаси — "Ҳордиқ манзили"да эса турли қизиқарли чиқишлар, ҳажвий материаллар сиз кутган дақиқаларни ҳадя этади, ҳар гал "янгисидан" ўқиб борасиз. Шу саҳифанинг зийрак муаллифи Чўпий домланинг дам қизиқарли, дам маъюс кузатишлари сизга яқин, дилингиздаги ўй-истакларингиз ифодаси бўлса ажаб эмас.

МИЛЛИЙ РАВНАҚИМИЗ УЧУН БИЗ БИЛАН ҲАМКОРЛИК ҚИЛИНГ!

"Миллий тикланиш"га барча почта алоқа бўлимларида обуна бўлишингиз мумкин.

Газетамиз нашр индекси: 158

Бир йиллик обуна баҳоси пойтахтимиз Тошкентда 4476 сўм. Вилоятларимизда 4900-5700 сўм атрофида.

Дилором МАТКАРИМОВА

Mustaqil gazeta
HURRIYAT

Истиқола

"ГАЗИТ, МЕНИ ИШОНТИР!"

Деб талаб қилаётган газетхон ҳақ

Шуҳрат ЖАББОРОВ

Тошкент вилоятининг Янгийўл шаҳри марказидаги гавжум бозор ичида газета сотиб ўтирган аёлдан сўрадик:

— "Халқ сўзи" борми?

— Йўқ.

— "Ҳуррият"-чи?

— Йў-ў-ўқ, бизда бундай газеталар умуман бўлмайди.

— Нега, сизларга беришмайдими?

— Биз ўзимиз сўрамаймиз.

Бу жавобдан ҳалиги газеталарга талабнинг ўзи йўқ, деган маънони тушуниш мумкин. Хўш, бугунги газетхон сотиб оладиган нашрлар қайси? "Эрудит", "Даракчи", "Постда", "Суҳбатдош", "Сканвордлар" каби енгил ўқиладиган газеталар. Юқорида биз сотувдан тополмаган нашрлар қаторида "Ўзбекистон овози", "Ишонч", "Фидокор", "Адолат" каби газеталарни тилга олиш мумкин. Булар, дўкон сотувчисининг наздида, жиддий газеталар экан. Шу лаҳзада хаёлимдан бир фикр ўтди: Ўзбекистон театрларида енгил кулгу уйғотувчи комедиялар, хангомалар чуқур мулоҳазага ундовчи драматик саҳна асарларига нисбатан кўпроқ томошабинни жалб қиларкан.

Ҳа, истеъмолизми-йўқми, бу ўринда гап томошабин ёки газетхоннинг савияси, диди ҳақида кетяпти. Хўш, бугунги газетхон таҳририятлардан нима истайди? Умуман тиражи эмас, тури кўпайиб бораётган газеталар мўлжалланган ўқувчисига етиб бораяптими? Баъзан "Намунча газеталар кўпайиб кетди-я?!" деган гаплар қулоғимизга чалинади. Бундай мулоҳазага бориш замон тақозо этаётган янги шароитларни ҳисобга олмасликдан бошқа нарса эмас. Биз ҳуқуқий давлат қуряпмиз. Мавжуд қонунларимизга биноан, тегишли шартлар бажарилса, нафақат юридик, ҳатто жисмоний шахс ҳам газета чиқариши мумкин. Демократик тамойиллар ҳаётимизга сингиб бораётган бизнинг жамиятимизда газета турларининг кўпайишини табиий жараён сифатида қабул қилишимиз керак.

Лекин нимагадир менга халқимизнинг матбуот нашрларига қизиқиш даражаси пасайгандай туюлаверади. Муҳаммад Юсуфнинг "Дўппи киймай қўйди одамлар" деган сатрлари "Газет ўқимай қўйди одамлар" дегандай эшитилаверади. Гап фақат обуначилар сонининг камайганида эмас. Бугунги турмуш гирдобида замондошимиз онгида, тафаккурида газеталарга қизиқишнинг ўрни қанчалик?

Яқинда тоғли туманлардан бирида чекка қишлоқда уч кун туришга тўғри келди. Шу уч кун мобайнида бу ерда доимий яшайдиган бирор одам газетани қўйиб турсин, радио эшитишга ҳам эҳтиёж сезмади. Бу ҳолатга қараб нега одамларимиз онгида бўшлиқ пайдо бўлганини, оғочлик ҳиссини йўқотганлигимизни англагандай бўлдим. Нега биз лоқайдликка лоқайд бўлишимиз керак? Бугунги газеталар эътибордан четда қолаверса, яна уч йилдан кейин — лотин ёзувига тўлиқ ўтганимиздан сўнг аҳвол нима кечади?

Машҳур хонанданинг бир қўшиғида "Сен мени ишонтир" деган сўзлар бор. Эҳтимол, биз, журналистлар ўз газетхонларимизни ишонтира олмаётгандирмиз?! Балки "ишонч кредитлари" тобора камайиб бораётгандир?! Ўзимизни оддий газетхоннинг ўрнига қўйиб кўрсак; баъзи газеталарни бир-икки дақиқада кўз югуртириш билан чекланмаяпмизми?!

Бундай оғриқли саволлар бизни ўйлашга мажбур қилади. Ўйлагандан кейин жавобини ҳам бериш керак. Таассуфлар бўлсинки, бугунги газеталаримиз таҳририятлари қандай қилиб муштарий эътиборини жалб этишдан кўра саҳифаларни тўлдириш, содда қилиб айтганда, қоралаш ҳақида ўйлайдилар. Бу ижодий жараёнда рақобатнинг йўқлигини кўрсатади.

Газеталаримизга хос яна бир нохуш ҳусур — ҳисоботбозликдир. Ҳар куни таҳририятга идоравий иш қоғозларида битилган кўплаб хатлар келади. Жимжимадор имзо чеккан раҳбар ўз хатида фалон куни фалон соатда писмадон масала муҳокама қилинади. Шунга мухбир берсангиз, газетангизда ёритсангиз дея мурожаат қилишади. Бутун-бутун саҳифалар қаерда қандай мажлис бўлганлиги ҳақидаги ахборот билан тўлдирилади. Биттасини бермай кўринг-чи, эртаси куни таъна-дашномлардан қулоғингиз тинмайди. Баъзан шундай таассурот туғиладики, айрим идоралар учун муҳими кун тартибидаги масаланинг муҳокама қилиш эмас, балки у ҳақда оммавий ахборот воситаларида ёритиш асосий натижага ўхшайди. Икки томчи сувдай бир-бирига ўхшаш бундай хабарлар газетхонни нафақат қизиқтирмайди, балки безиради десак, фикримизга қўшилаверинг.

Сўз масъулияти ҳақида чуқурроқ ўйлашимиз керак. Қаҳрамон адибимиз Саид Аҳмад катта бир анжуманда газета тилининг тадқиқ этилмаётганидан, натижада унча хулосага келинмаётганидан куйиниб гапирганди. Бўйнимизга олайлик, ёзаётганимиз ибораларимизга халқ донишмандлигининг нодир намуналари сингдирилмайди. Қуруқ, идоравий, фақат ахборот берувчи жумлаларда жозиба етишмайди. Илгари қўл учида ёзилган матн қайта ишлашга тавсия қилингач, керакли даражада қиёмига етказиларди. Энди муҳаррирдан қайтган мақола икки кун ўтиб бошқа нашрда пайдо бўлиши оддий холга айланяпти.

Аслида матбуотнинг қудрати биз ўйлагандан ҳам кучли. Ахир юзлаб-минглаб одамларни хизмат сафарларига юбориб ҳам матбуотнинг кичик бир хабар орқали эришилган натижа даражасига етолмаслик мумкин. Шундай экан, биз яна шу қуролдан оқилона, ўз ўрнида фойдаланишимиз керак.

Пичоқни аввал ўзингга ур, оғримаса бировга ур, деган нақл бор. Биз нега ўзимиз ҳам қизиқиб ўқимайдиган мақолаларни бошқаларга мажбуран тиқиштирамиз? Мақсадимиз қўлига умид билан газетани олган муштарийнинг маънавий эҳтиёжини қондириш эмасми?! Бу борада нуқул ҳамду санолардан иборат хабар эмас, балки газетхон руҳига, шуурига бир илиқлик бахш этадиган зиё, ёруғ фикр муҳим ўрин тутиши керак.

Замонамизнинг намуна олишга арзийдиган қаҳрамонлари ҳаётини кўрсатиб бериш, ислоҳотларимизга тўғаноқ бўлаётган иллатларни фош этиш газеталаримиз олдидаги муқаддас вазифалардир. Бундай олижаноб ниятларга фақат изланиб, тафаккур қудратини ишга солиб эришишимиз керак.

Ушбу сатрларни ўқиган газетхон "Хўш, бу гапни айтиб ўтирмасдан бажаришга киришиш керак" дея эътироз билдириши мумкинлигини сезиб турибман. Тўғри, амалий ҳаракат ҳар нарсадан афзалдир. Айни пайтда мен назарда тутган мақсадларга бир-иккита одамнинг уриниши билан эмас, балки кўпчиликнинг саъй-ҳаракатлари орқали эришилади.

...Ана, дўкон сотувчиси янги келтирилган газеталарни тахлаяпти. Бир томондан узун навбат пайдо бўлди. "Ишқилиб, менинг галим келгунча севимли газетам тугаб қолмасин-да!" — навбат охирроғида турган ўспириннинг бу ҳадиги бизни қувонтирди.

Меҳр

ҚЎЛЛАР ЮРАКНИНГ НАВКАРЛАРИ

Самарқанд болалар жарроҳлиги илмий марказининг директори, медицина фанлари доктори, профессор Азамат Шамсиев ҳаётидан

Хосият БОБОМУРОДОВА

Одам боласининг бирор жойига тикан кирса қанчалик озорланади. Оддий нина санчилишидан ҳам чўчиб турган юрак билан жарроҳлик хонасига кирдим. Узун йўлак жим-жит. Ўндан ошиқ оқ халатли шифокорлар операция столи атрофида ўз жойларини эгаллашган. Ташқарида юрак ҳовучлаб, яратгандан боласига шифо, дўхтирга куч-қувват тилаб турган ота-оналар кўз ўнгимдан ўтади. Тепадан, ойна ортда, йигирма-ўттиз чоғли талабалар кўзлари чақнаб, рўй берадиган мўъжизани кузатиб туришибди.

— Хосият, қизча билан гаплашиб олинг, — деди Азамат ака.

— Нимани гаплашаман? — дедим чўчиётганимни яширолмай.

Стол устида ётган қизчага яқинлашиб сўрадим:

— Исминг нима?

— Севара.

— Қаеринг оғрийди?

— Манави ерим, — етти ёшли қизалоқ чап кўксини ушлаб кўрсатди.

— Юракда қон етишмай қолади. Шунда нафас олиши қийинлашади, — тушунтирди профессор Шамсиев.

Севарани ҳушсизлантира бошладилар. Бу пайтда мен ҳушимни йиғиб олиш билан банд эдим. Ўзимга ўзим далда бераман.

Севара ҳушидан кетган дамда мен ҳушимни йиғиб олгандим, бутун вужудим кўзга айланган эди.

Дўхтир ўткир пичоқда этни авайлаб кесди, қовурғаларни икки тарафга қайириб очди. Унинг қўллари юракка етгунча бадандаги қонни тинимсиз тозаларди, ора-сира ёнидагиларга қисқа, аниқ буйруқлар берарди. Ҳамширалар унинг ҳар бир ишорасини тез илғашарди. Тажрибали врачлар Музроб Субҳонқулов, Исроил Муталибов, Умар Бўлтаков унинг ишончли ёрдамчилари эди. Юракка етгунча қирқ минутча вақт ўтди. Ҳамширалар профессорнинг пешонасидан терни артишди. Ниҳоят, профессорнинг эсига тушдим шекилли:

— Яқинроқ келинг, мана юрак, кўриб олинг, — деди Азамат ака.

Мен бир умр шеърларимга солган юракни кўзим билан кўрдим. Юрак гўшт, қон, томирлардан иборат экан. Секингина уриб турибди. Юракка етиш йўллари анча қийин ва олис экан. Теридан, этдан, мустаҳкам қалъа — қовурғалардан ўтиш керак экан. Бирортасига тиғ хато тегса борми...

Ниҳоят юракка азоб бериб келган ўша нозик, инжиқ томирча топилди. Жарроҳнинг ўткир кўзлари, заргарникидан-да нозик қўллари ўша йўлларини торайиб, нозиклашиб қолган томирчани топди. Эндиги иш юрак фаолиятини қийинлаштираётган шу томирчадан ғолиб келишда. Ҳаммаси жарроҳнинг маҳоратига боғлиқ. Халқ меҳрига сазовор, қўли енгил жарроҳ даражасига етгунча сарфланган умр, тинимсиз изланиш йўлидаги машаққатлар... Россияда, Ростов-Донда ўнлаб йиллар устозлар сабоғини дилга жо қилган йиллар... Ҳозир, шу дамда яшашни истаб, тиғ остида ётган қизалоқнинг соғайиб кетишига сабабкор бўлгунча чекилган заҳматлар...

— Мана, бўлди! Севара тузалади энди! — деди профессор пешонасида йилтираб турган терни сидираркан.

Энг қийин иш битди: ниҳоятда кичик, инжиқ томирчадан қон меъёрида оқа бошлади. Қолган ишларни Азамат аканинг шогирдлари — Музроб Сувонқулов, Исроил Муталибов, Йўлдош Тўраев охирига етказишади.

Профессор Шамсиев иккинчи жарроҳлик столига ўтди. У ерда жарроҳни Дилшоджон кутиб ётибди, унинг буйракчасидаги тош олиб ташланиши керак. Бунинг учун терини ниҳоятда авайлаб кесиш зарур. Қўл сал титраса, мўлжалдан озгина адашилса тамом.

Буйракка етиб, тошни узоқ излашди. Беш, ўн, йигирма, йигирма беш дақиқа ўтиб бораяпти... Азамат ака рентген қоғозига қараб олди. Тасвирдаги тош қаерга кетди?..

Мен ичимда яратганга ёлворардим. Беш ёшли Дилшоджонга, унга жон фидо қилиб турганларга раҳму шафқат тилардим.

Профессор шогирдини четроқ туришга ишора қилиб, тошни ўзи излай бошлади. Мана, топилди!

Икки тийинлик мис чақадай катталикдаги тош кўриниш берди. Япалоқлигидан буйракка ёпишиб, кўринмай ётган экан.

— Охирига етказинглар, — деди профессор шогирдларига. Сезгир шогирдлар Эркин Дониёров, Фахриддин Раҳимов, Умар Бўлтаков ишни давом эттиришди.

— Кетдик! — деди Азамат Муҳиддинович.

Соатга қарадим. Жарроҳлик хонасига кирганимизга ҳам тўрт соат бўлибди. Тушлик аллақачон ўтиб кетган эди...

Болалар жарроҳлиги илмий маркази 350 ўринли. Ҳар куни қирқ-эллик нафар бемор қабул қилиниб, шунчаси соғайиб уйига қайтади. Севара билан Дилшод ҳам бир ҳафтадан сўнг уйларига қайтишади. Ҳар бир беморнинг аҳволи ҳақида эрталабки йиғилишда ҳисоб берилади. Бу ерда бирорта бемор эътибордан четда қолмайди.

Шифохонада тартиб, интизом қатъий, энг муҳими аҳиллик ва ишонч бор. Азамат Шамсиевга ҳурмат кучли. Профессор дарвозадан кириши биланоқ ходимлар сергак тортади, беморлар ўз тақдирларини ишонса бўладиган инсон борлигидан суюнишади.

Азамат ака эл ишончини қозонгунча қанчадан-қанча бедор тунлар, изланишларнинг машаққатли йўлларини босиб ўтди. Уч юздан ортиқ илмий мақола, ўнлаб монография, методик қўлланма, ўқув қўлланмалари, йигирмата ихтирога патент олиш, қирқдан ортиқ ихтирочилик таклифлари шундай изланишларининг самарасидир. Кўксини безаб турган "Соғлом авлод учун" ордени домлага берилган юксак мукофот.

— Ой тўлишганда касалликлар хуружи кучаяди. Жарроҳликни беморнинг туғилган кунидан узоқроқ саналарда амалга оширган яхши, — дейди Азамат ака.

Шифохона жамоаси олдига профессор ўзининг қатъий талабларини қўйган. Шифокорнинг ҳаёт тарзи ҳаммага ўрнак бўлиши керак! Ўзи эса бутун умр бўйи шу қоидага амал қилиб келаётир. У абжир, чаққон қўлларида ўткир тиғ билан ҳамиша инсон ҳаётига хавф солган иллатлар билан курашади ва ғолиб келади. Зотан, бу қўллар эзгулик, меҳр-шафқат туйғуларига тўла фидойи юракнинг навкарларидир.

Савол—жавоб

МАСТ ҲАЙДОВЧИНИНГ ЖАЗОСИ

Бегуноҳ инсонлар умри завол

Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, журналист-ҳуқуқшунос

Савол:

— 22 ёшли ўғлим Шуҳратжон автоаварияда ҳалок бўлди. Ўғлим Қўқондаги автойўл техникумида талаба эди. Болагинамни 2001 йил 28 июль куни Хўжаев Мамажон исмли йигит ўзининг 16 А 62-03 рақамли "06" машинаси билан уриб кетган.

Мен воқеадан хабар топиб, уйга келсам ўғлимни касалхонага олиб кетишибди. Касалхонага бордим. У ерда олди пачоқланган машинасида Мамажон маст ҳолда турарди. Ўғлим эса реанимация бўлимида экан. Йўқ, бўлмади. Айбдор тергов қилинди, ишни туман судида кўриб чиқишди. Айбдорга 6 йил қамоқ жазоси беришди. Амнистияга асосан озодликка чиқариб юборди. Мен Президентимиз фармонига қарши эмасман. Доно йўлбошчимизнинг тутаётган ишларига, сиёсатига қойил қоламан. У киши учун бир фуқаро сифатида ҳар ишга тайёрман. Лекин Фармонни туман суди қотил Мамажон Хўжаевга нотўғри қўллади. Ахир у биринчидан машинани маст ҳолда бошқарган. Иккинчидан, йўлда кимни ёки нимани уриб юборганиниям дастлаб билмаган. Учинчидан, одам ўлдирган. Тўртинчидан, унинг акаси Хўжаев Азамат милиция ходими бўлиб ишлайди. Таниш-билиш қилиб терговни ва судни роса чўзди. 11 октябрда суд бўлди. Суд ҳукмидан норозимиз. Ҳукмдан кейин 10 кун муддат ичида апелляцияга мурожаат қилишимиз мумкин экан. Лекин биз қишлоқ одамилигимизга бориб буни билмадик. Сизлардан илтимос, бизга ёрдам беринг. Қотилнинг амнистияга тушиши тўғрими?

Юсуфжон ТЎЙЧИЕВ
Ғурумсарой қишлоғи, А.Тошматов кўчаси, 3-уй
26.10.2001 й.

Жавоб:

— Аввало, ҳурматли газетхон Юсуфжон акага ва оиласига, бошларига тушган оғир мусибат туфайли чуқур ҳамдардлик билдирамиз. Фарзанд доғини, айниқса йигит ёшига етганда, ҳеч кимга кўрсатмасин.

Бевосита воқеага — мавзуга келсак, юрак-бағри ўртанган отага тасалли бўлсин учун ҳам унинг хатини иложи борича қисқартирмасдан, ортиқча таҳрир қилмасдан бердик. Унда келтирилган илтимос ва талабга келсак, бу ишда ноқонуний хатти-ҳаракат йўқ: Амнистияга кўра, эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган жиноятлар, белгиланган жазо муддатидан қатъий назар, ҳаммаси жазодан озод этилади. Бу, юқоридаги мактубда ҳам таъкидланганидек, Президентимизнинг ниҳоятда инсонпарвар сиёсатларининг амалдаги инъикосидир.

Албатта, йўл-транспорт ҳодисаси натижасида одамнинг ҳалок бўлиши — исбот талаб қилмайдиган, эҳтиётсизликдан бошқа нарса эмас. Автоаварияларда ҳайдовчининг ўзи ҳам ҳалок бўлиши воқеалари қанча. Ахир ҳайдовчи ҳеч қачон машина билан бировни уриб жиноий жавобгарликка тортилиш ёки ўзи ҳалок бўлишини ўйлаб, атайлаб бу ишга қўл урмайди. Бироқ...

Бу ерда бошқа бир муаммо бор — ахлоқий муаммо. Ва бу муаммо ечимини топиш вақти келганга ўхшайди. Гап — маст ҳайдовчилар ҳақида. Муаммо — кайф ҳолда машина бошқариш.

Бу, такрорлаймиз, жиноий иш, жиноятни жазолаш муаммосидан аввалроқ — ахлоқий муаммо.

Яъни, алкоголнинг ҳар қандай "доза"си ҳам у ёки бу даражада инсоннинг ҳушёрлик қобилиятини пасайтириши мумкинлигини ҳар бир ақли расо одам билатуриб, автомобиль бошқаришдан олдин "қиттак отиш"дан ўзини тиёлмаслиги, нафс бандасига айланиб қолганлиги муаммосидир. Бунинг муаммо экани шундаки, ана шу нафси бузуқ кишилар-ҳайдовчилар бугун ўнлаб, юзлаб бегуноҳ кишиларнинг ёстиғини қуритмоқдалар.

Амнистия эълон қилинмасидан олдин таҳририятга Жиззах вилоятидан яна бир аянчли автоҳалокат бўйича шикоят хати келган эди. Яъни, 2001 йил 12 апрель куни соат 16-17 ларда Ғаллаорол — Бахмал йўлида икки енгил машина тўқнашган: 10 Р 94-87 рақамли ГАЗ-3110 автомобили 13 С 21-98 рақамли "Тико" билан тўқнашган. Тергов-суд материалларига кўра, ГАЗ-3110 йўлнинг "Тико" келаётган рўпара қатнов қисмига чиқиб кетган. Бунинг натижасида "Тико"нинг ҳайдовчиси Қосимов Ҳамза ва унинг ёнида ўтирган йўловчи — аскар Шомуродов Баҳодир ҳодиса жойидаёқ ҳалок бўлган, орқа ўриндиқдаги аскар Рустамов Дилшод бир умрга ногирон бўлиб қолди. Бахмал туман жиноят ишлари бўйича судининг 2001 йил 24 июлдаги ҳукми билан "ГАЗ-3110" ҳайдовчиси, 1961 йилда туғилган Қодиров Мамиркул Довурович етти йилга озодликдан маҳрум этилган.

Хўш, эс-ҳуши жойида, олий маълумотли, Тошкентдаги АЮБИ аудиторлик фирмасида аудитор бўлиб ишлайдиган кап-катта одам бошқараётган машина куппа-кундузи нега рўпара қатнов йўлига ўтиб кетди? Сабаби яна ўша — ҳайдовчи маст эди... Битта одамнинг нафсини тиёлмаслиги — шунча фалокат ва ҳалокатга сабаб...

Ёки, ўтган йили пойтахт вилоятининг Пскент туманида бўлган йўл-транспорт ҳодисасини ҳалигача ачиниш ва нафрат билан эслайди одамлар: "Москвич" тўйдан чиқиб келаётган 6-7 нафар ўсмир йигит-қизларни уриб юборган. Улардан бир нечтаси ўлган. Автоҳалокат сабаби — ҳайдовчи, кап-катта киши ўша тўйдан ароққа "тўйиб" чиқиб машина бошқарган...

Бунақа мисолларни хоҳлаган вилоят ва шаҳарлардан истаганча келтириш мумкин.

Бу фалокатнинг кўламини билиш учун биргина рақамга эътибор бериш кифоя: шу йилнинг ўтган 9 ойи мобайнида республика бўйича кайф ҳолатда машина бошқарган ҳайдовчилар иштирокида 277 (икки юз етмиш еттита) йўл-транспорт ҳодисаси содир этилган ва уларнинг оқибатида 80 нафар киши ҳаётдан кўз юмган, 231 киши турли даражада тан жароҳати олган. Буларнинг орасида умрбод ногирон бўлиб қолганлар қанча!

Ўйлантирадиган рақамми? Бош қотирса арзийдиган ва бош қотириш зарур бўлган фактми? Албатта!

Хўш, нега бундай бўлаяпти? Аввало, айтиб қўяйлик, йўл-транспорт ҳодисасининг содир бўлиши ва уларда одамларнинг, шу жумладан, ҳайдовчиларнинг ўзлари ҳам ҳалок бўлиши жар солиш лозим бўлган фавқулодда ҳодиса эмас. Автоҳалокатлар дунёдаги ривожланган мамлакатларда ҳам табиий мавжуд ҳодиса. Бироқ ҳозир гап фақат мастлик оқибатида, спиртли ичимлик ичиб машина бошқариш натижасида келиб чиқаётган йўл-транспорт ҳодисалари ҳақида бормоқда. Спиртли ичимликнинг бир қултуми ҳам одам ҳушёрлигини сусайтириши тўғрисида эслатишнинг ҳам ўрни эмас, буни ҳамма билади. Лекин билатуриб, бир қултум у ёқда турсин, ароқ ҳиқилдоғига келгунча тўйволиб машина бошқараётганлар йўқ эмас, афсуски, бугунги кунда, кам ҳам эмас. Юқоридаги 80 нафар ўлим — шуларнинг касофати.

Ичкилик касофати автомобилда шунақа оғир оқибатларга олиб келиши мумкин ва тайинлиги учун, дунё тажрибасига назар солсак, қатор ривожланган давлатларда кайф ҳолда машина бошқаргани учун турли шакл ва мазмунда жиддий жазо чоралари белгиланган. Бизда-чи?

Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 131-моддасида белгиланишича, маст ҳолда машина бошқариш энг кам ойлик иш ҳақининг 5-7 бараваригача жарима билан ёки 1 йилдан 2 йилгача транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилиш билан жазоланади. Агар ҳайдовчи бир йил ичида иккинчи марта маст ҳолда машина бошқарганда "қўлга тушса" транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан 3 йилга маҳрум этилади.

Барча ҳолатларда ҳам, юқоридаги жазолар фақат суд томонидан белгиланади.

Мана шу ерда муаммонинг оғриқ нуқтасига келдик: 2000 йилда белгиланган жазонинг тўртдан уч қисмини фақат жарима ташкил этди. Яъни, маст ҳолда машина бошқариб "қўлга тушган" ҳайдовчиларнинг ҳар тўрттасидан фақат биттаси маълум муддатга транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилди, учтаси эса жарима билан қутулиб кетаверди. Энди, кайф ҳолда машина бошқаришни ўзига эп кўрган ёки бунга журъат этганлар асосан "ўзига тўқ" кишилар эканини ва улар энг кам иш ҳақининг 5-7 баравари бўлмиш жарима миқдорини "битта ўтириш"да сарфлаб кетишини эътиборга олсак, бу жазонинг чивин чаққанчалик кучи йўқ.

Ушбу ёқмаган айрим мансабдор кишилар, жиноий жазолар либераллаштирилаётган ҳозирги пайтда бу муаллиф жазони кучайтириш таклифи билан чиқаяпти деб масалани атайлаб чалғитишлари ҳам мумкин. Йўқ, мен ҳам қаттиқ жазо тарафдори эмасман, фақат, жазо қилмишга яраша бўлишининг, жилла қурса Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодексда белгиланган ҳайдовчилик ҳуқуқидан маҳрум этиш жазосининг рисоладагидек қўлланиши тарафдориман. Ана шунда маст ҳайдовчининг касофатига ўн тўққиз яшар ўғлидан айрилган ота-она "дод!" деб нола қилмаган бўларди.

Илгари, маст ҳайдовчини жазолаш ДАН идорасининг ваколатида бўлган даврда ҳеч қанақа имтиёзга эга бўлмаган маст ҳайдовчига ҳайдовчилик гувоҳномасини жарима орқали қайтариб бергани учун туман ДАН бошлиғининг вазифасидан бўшатилгани фактларининг гувоҳи бўлганмиз. Яъни, у таъмагирликда гумон қилинган. Демак, маст ҳолда машина бошқарганларнинг деярли юз фоизи ҳайдовчилик ҳуқуқидан маҳрум қилинарди. Ва, тўй-маъракаларда катта-катта лавозим эгалари бўлган ҳурматли кишилар ҳам "узр, биз рулдамиз" дея қўлини кўксига қўйиб, узатилган қадаҳни қайтарарди. Ҳозир эса...

Ҳозир, шу йилнинг ўтган тўққиз ойида маст ҳолда машина бошқариб қўлга тушганлар бир неча ўн минг кишини ташкил этади...

Ўтган йилда ҳам бундан кам бўлмаган ва уларнинг атиги 26 фоизи ҳайдовчилик ҳуқуқидан маҳрум этилган, қолгани жарима билан жазоланган.

— Судларга илтимос қилавериб, маст ҳолда машина бошқариш натижасида автоҳалокатлар сони ортиб кетаётганини таъкидлайвериб шу даражага эришдик, — дейишади ДАН масъул ходимлари. — Ундан аввалги йилларда ҳайдовчилик ҳуқуқидан маҳрум этиш 10-15 фоиз эди.

Бугунги бозор иқтисоди шароитида, судларда бу ҳолатни ундирилган жариманинг маълум миқдори судларнинг моддий-техника базасини ривожлантириш учун ажратилишини рўкач қилишлари мумкин. Бироқ маст ҳайдовчининг касофатига бегуноҳ инсонлар, қолаверса, ўша ҳайдовчининг ўзи ҳам ҳаётдан кўз юмишини пул билан "компенсация" қилиш, юмшоқ айтганда, инсофдан бўлмаса керак...

Хулоса ва таклиф шуки, ҳамонки орамизда ароқдан қўлини тортолмайдиган иродаси бўш ёки "хўроз" ҳайдовчилар бор экан, уларга нисбатан кучлироқ-қаттиқроқ жазони жорий этмасак-да, амалдаги Қонунимиздаги мавжуд жазони — ҳайдовчилик ҳуқуқидан маҳрум қилишни беистисно барчага қўллайдиган бўлсак, автомобиль иштирокидаги оғир фалокат ва ҳалокатларнинг олдини олган, юзлаб бегуноҳ кишиларни ўлим ва жароҳатлардан асраб қолган бўламиз.

GLOBUS international life

Тафсилот

ҲАРАКАТ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Айни кунларда Афғонистондаги террорчилик гуруҳларини йўқ қилишга дунёнинг барча тинчликсевар кучлари бел боғлаган. Мана, "Бўлинмас эркинлик" аксилтеррор операцияси бошланганига беш ҳафта бўлди. Шу кунгача Қандаҳор, Кобул, Мозори Шарифдаги "Толибон" ҳаракатининг ҳарбий базалари ҳаво ҳужуми зарбаларига дучор бўлди. Ўтган ҳафта толиблар раҳбари Мулла Умар ва Усама бен Ладеннинг штаб-квартираси жойлашган Қандаҳорга ҳужум пайтида Мулла Умарнинг уйи портлатилган. Натижада бир неча толиб аскарлари ҳалок бўлган, Мулла Умар эса бу ердан чиқиб кетишга муваффақ бўлган.

Толиблар эгаллаган сўнгги истеҳком Калла Катта ҳаводан ўққа тутилиши билан ҳарбий операцияларнинг биринчи босқичи ўз поёнига етди ва ҳарбийлар фикрича, кўзланган мақсадлар амалга оширилди. Ҳужумлар оқибатида толибларнинг ҳаво ҳужумидан мудофаа қуввати бутунлай ишдан чиққан, ҳозирданоқ қурол-яроғ, озиқ-овқат тақчиллиги сезилмоқда. Бироқ Покистон молия вазири билдирган мулоҳазалар ҳам кишининг диққатини тортади. Вазирнинг айтишича, толибларда тўхтовсиз ўн йил урушишга етгулик қурол-яроғ заҳираси мавжуд экан.

Аксилтеррор ҳаракати ташкилотчилари кейинги операцияларда ҳарбий вертолёт ва десант кучларидан фойдаланишни кўзда тутишмоқда. Бу жараёнга Афғонистондаги яна бир сиёсий ҳаракат Шимолий Альянс катта таъсир кўрсатиши мумкин.

Албатта, ҳукумат ҳақиқий маънода фаолият юритиши учун мамлакатда катта куч ва мавқега эга "Толибон"ларни енгиши зарур эди. Бунинг учун ҳозир жуда яхши имконият пайдо бўлган. Дунё давлатлари толибларга қарши курашда Шимолий Иттифоқ билан биргаликда ҳаракат қиляпти, ёрдам беряпти. Россия ҳам аксилтеррор ҳаракатлари бошланганидан буён бу ҳақда очиқ-ойдин маълумотлар беряпти. Хабарларга кўра, Шимолий иттифоқ қўшинларига Россиянинг 45 миллион доллар миқдоридаги ҳарбий ёрдами келиши кутилмоқда. 40 танк, 100дан ортиқ зирҳланган машинадан иборат мазкур ҳарбий ёрдам Аҳмад Шоҳ ўлимидан сўнг қўмондонликни ўз қўлига олган генерал Муҳаммад Фаҳм қўшинлари ихтиёрида қолдирилади.

Оқ уй матбуот котиби Флейшер эътирофича, Афғонистон аҳолисига қаратилаётган инсонпарварлик ёрдамининг 80 фоизи АҚШ ҳукумати ҳиссасига тўғри келмоқда. Вашингтон бу мақсадда 140 миллион доллар миқдорида маблағ ажратди ва ҳозиргача самолёт орқали миллионга яқин суткалик озиқ-овқат маҳсулотлари тинч аҳоли яшаётган ҳудудларга тарқатилди.

Собиржон ЁҚУБОВ

Муносабат

ҚОР КЎЧКИСИНИНГ НАРХИ ҚАНЧА?

Дарё сувини сотадиганларга савол

Тўхтабой бобо Амударё билан Сирдарёнинг тақдири ҳақида кўп куйиниб гапирди. "Бизнинг Ватанимиз жуда қадимий юрт. Бир неча минг йиллар олдин дарёларимизнинг бўйларида кўплаб гуллаб-яшнаган шаҳарлар бўлган. Биргина бизнинг Элликқалъанинг ўрнида ҳозир ўнлаб қадимий қалъаларнинг қолдиқлари бор, - дейди у. – Мен яшаб турган шу ернинг ўзида қадимда еттита булоқ бўлган. Ҳозир учтаси қайтадан кўз очди. Қишлоқ одамлари тоза сувдан баҳраманд бўлишмоқда. Атрофни булоқ сувлари ёрдамида кўкаламзорлаштириб ободонлаштиряпмиз. Ҳатто булоқ сувлари бу йил деҳқончилигимизга ҳам яради. Бир пайтлар Амударёнинг бир ўзани шу қишлоқдан ўтган. Яқинда бир неча метр чуқурликда катта сув захираси борлиги аниқланди. Юртимизнинг келажаги порлоқ. Оллоҳ шу нарсани кўнглимга солиб турибдики, Амударё яна ўзининг азалий ҳолига қайтади. Сирдарёнинг ҳам ўзани сувга тўлади. Бунга ишонинглар. Оллоҳ яратган дарёнинг сувини сотмоқчи бўлганлар эса жавобини олади".

Қирғизистон парламенти қабул қилган қонунда Норин ва Қорадарёнинг қўшилишидан ҳосил бўлган Сирдарё "Қирғизистон Республикасининг сув объектлари"га киритилган. Демак, унинг Ўзбекистонга алоқаси йўқ. Бизнинг бутун ҳудудимиздан оқиб ўтган дарё Қирғизистоннинг сув объектимиш. Во ажаб!.. Бундан чиқди Амазонканинг Бразилияга, Нилнинг Мисрга, Дунайнинг Руминияга алоқаси йўқ эканда! Эҳтимол Қирғизистон парламенти дарё ва денгизларнинг сувини давлатлар ўртасида тақсимлаш тўғрисида БМТга таклиф киритар? Унда тоғлар ҳам эътибордан четда қолмаслиги керак. Чунки тоғли республика бундан кўпроқ манфаат кўради. Фақат тоғдаги музликларни бўлиб бўлмасов!.. Сабаби бўлиш жараёнида муз эриб ҳисоб-китобни чалкаштириб юбориши мумкин. Бироқ тоғнинг тоза ҳавоси даромад келтириши аниқ. Сир сақламай, буни Оллоҳ яратган ўн саккиз минг оламни бўлишга киришган парламентчиларга эслатиб қўймоқчимиз.

(Боши 1-бетда)

Хўш, нега Қирғизистон парламенти айрим депутатларининг кутилмаганда иштаҳалари карнай бўлиб кетди ва иштаҳани қондириш учун қўшимча даромад манбаларини излай бошлашди?! Бу 2001 йилнинг бошида ҳукумат билан парламент ўртасидаги келишмовчиликдан бошланди. Москвада нашр қилинадиган "Время МН" газетаси 2001 йил 24-январь куни "Парламент аъзоси - Қирғизистонда энг қимматли амалдор" деган таҳлилий мақола босиб чиқарди. Унда шундай дейилади:" Бишкекда парламент депутатлари атрофида навбатдаги жанжал авж оляпти. Бу халқ вакилларининг тўймайдиган молиявий иштаҳалари билан боғлиқ. Улар Президент Асқар Акаевнинг барча давлат бошқарув идоралари ўз харажатларининг учдан бир қисмини қисқартириш тўғрисидаги Фармони кучга кирганига қарамасдан ўзларининг бюджет харажатларини қисқартиришдан бош тортдилар. Натижада парламент битта куйи палатасининг харажати президент маъмурий идораси билан ҳукумат бошқарув идорасини биргаликда қўшиб ҳисоблагандагига қараганда ҳам икки баровар қимматга тушяпти".

Мақолада таҳлилий қиёслашга катта эътибор берилган. Жумладан, депутатлар мамлакатдаги қашшоқликни муҳокама қилиб, президентни ҳамда ҳукуматни қаттиқ ва кескин танқид қилишган. Бутун айбни, хато ва камчиликларни ижро ҳокимиятига тўнкашган. Расмий статистик маълумотга кўра, аҳоли жон бошига атиги 391 сўм (8 доллардан камроқ) даромад олинаркан. Ана шу кўрсаткични пеш қилиб ҳукуматни қоралаган депутатларнинг ҳар бири эса ойига ўртача 2000 (икки минг) доллардан маош оларкан. Бу ҳар бир қирғизистонликнинг ўртача ойлик иш ҳақидан қарийб 250 марта кўп. Бунинг устига қатор имтиёзлар дегандай... Албатта, халқ сайлаган депутатлар халқдан кўра кўпроқ ўзларининг шохона ҳаётлари ҳақида бош қотираётганликлари президентга ҳам, ҳукуматга ҳам маъқул бўлмаган. Бироқ бюджетдаги камомадни қандай қилиб бўлмасин тўлдириш керак. Депутатлар бунинг йўлларини, имкониятларини излай бошлашди. Акс ҳолда шохона ҳаётдан, оддий халқдан 250 марта яхшироқ яшашдан воз кечишлари керак.

Улар Тўхтабой бобога касал боласини олиб келган одамнинг йўлини танлашди. Яъни, қўшни давлатлар олдида ўзларининг "ҳуқуқ"ларини ҳамда "имконият"ларини кўрсатиб қўйиш мақсадида ҳам иштаҳаларини қондириб, ҳам давлат хазинасининг кемтик жойини тўлдириб қўймоқчи бўлишди. Қўшнилар қарғишидан боласи тузалмаётганлигига ақли етмаган одамдек, улар ҳам қўшни давлатлар билан ўзаро келишмасдан ва шартнома имзоламасдан касал иқтисодни соғайтириб бўлмаслигига ақллари етмади. Натижада халқаро ҳуқуқ нормаларига зид равишда қонун қабул қилишди.

Аслида Қирғизистон парламентининг сиёсатдан ва халқаро ҳуқуқ нормаларидан бехабар баъзи депутатлари сув ресурслари ҳамда сув иншоотларидан давлатлар ўртасида фойдаланиш тартибларини фақат ўз манфаатларидан келиб чиқиб, ўз билганларича талқин қилишни анча олдин бошлаб юборишган эди. Бироқ бу гап гаплигича қолиб келаётган эди. Ўша 2001 йилнинг январида ҳукумат билан парламент ўртасидаги муносабат кескинлашганидан кейин иқтисодий вазиятдан чиқишнинг бошқа иложини тополмаганликлари ҳамда депутатлар шохона ҳаётдан ажралиб қолишни истамаганликлари туфайли парламентда бу ғоянинг тарафдорлари кўпайди. Натижада сув ва энергетика ресурсларидан фойдаланиш парламент мажлислари кун тартибидаги энг долзарб масала бўлиб қолди. Қонун устида ишлаш эса тезлашиб кетди. Парламент баъзи бир давлатларнинг қўллаб-қувватлашига умид боғлади.

Қирғизистон парламентининг делегацияси шу йил январь ойининг охиридаёқ Қозоғистонга ташриф буюрди. Делегацияни Нурсултон Назарбоев қабул қилди ва музокара олиб борди. Унда нафақат икки томонлама алоқаларнинг истиқболлари, балки энг муҳими, сув ресурслари ҳамда энергетика ресурсларидан давлатлараро фойдаланишнинг муаммолари ва ечимлари кенг муҳокама қилинди. Қирғизистон парламенти делегациясининг раҳбари Абдуғани Эркебоев мухбирлар билан суҳбатда, биз ўтган йили Қозоғистон билан жуда кўп шартномаларни имзоладик, бу сафар эса биринчи навбатда сув ресурсларидан ҳамда энергетика ресурсларидан фойдаланиш муаммоларига бағишланган шартнома ратификация қилинишидан умидвормиз, деди.

Албатта, ҳар бир давлатнинг ким билан қандай шартнома тузиши, қандай муносабат ўрнатиши, ўзаро манфаатли ҳамкорликни йўлга қўйиши шу давлатнинг ички иши. Бунга ҳасад эмас, ҳавас қилиш керак. Бироқ бу муносабатлар, ҳамкорликлар, шартномалар бошқа бир давлатнинг, айниқса, қўшни мамлакатнинг ва қардош халқнинг манфаатларига зид бўлмаслиги ҳамда зарар етказмаслиги керак.

Ўзбекистон ўз давлат мустақиллигига эришган дастлабки кунларданоқ қўшни мамлакатлар билан ўзаро ёрдам ва қардошларча ҳамкорлик сиёсатини ўтказиб келяпти. Марказий Осиёда тинчликни сақлаш ва ҳамкорликни таъминлаш борасидаги Ўзбекистон раҳбарининг саъй-ҳаракатларидан кўзланган асосий мақсад ҳам шу. Бу минтақанинг қардош давлатлари ҳамда қондош халқлари ўртасида тушунмовчилик, келишмовчилик, кўролмаслик, ғаразгўйлик, аразгўйлик деган иллатлар мутлақо бўлмаслиги керак. Бироқ баъзи кутилмаган ва тушуниб бўлмайдиган хатти-ҳаракатлар ҳар қандай кишида шубҳа туғдиради. Сув керак бўлмаган қиш ойларида негадир дарёларимиз суви ўзанидан чиқиб ошиб-тошиб оқадида, ёзда сув керак бўлганида эса жилдираб оқади ёки қуриб қолади. Илгари бундай эмас эди-ку!.. Сув қишда сув омборларига йиғилар ва ёзда деҳқонга меъёрида берилар эди. Нима, энди сувни қишда сув омборларига йиғишса асакалари кетадими?! Ёки, ёзда деҳқоннинг экини қуриганидан кўнгиллари жойига тушадими?

Мана, бу йилни олайлик. Қишда не-не ҳосилдор ерларимиз сув остида қолиб кетди. Чордара атрофидаги тоза тупроқли ерлар-у ажойиб яйловларни айтмайсизми! Бир пайтлар Тўхтағул ГЭСи ва сув омбори билан фахрланар эдик. Энди-чи? ГЭС ишлаб турибди, бироқ сув омборини унутишди, Чунки, унда йиғиладиган сув ёзда Ўзбекистон экинзорларига ҳам зарурлигидан ҳасад қилган қитмирлар қишда тўғонни бемалол очиб қўйишмоқда. Қишда катта сувни бекорга оқизиб, ёзда жилдираган бир ариқ сувдан ҳақ талаб қилишса-я? Ажабо!

Дарвоқе, дарё сувини сотиш билан иштаҳани қондириб бўлмайди. Қирғизистонда нима кўп – баҳорнинг ёмғири-ю қишнинг қори кўп. Фақат уларни йиғиб қўйиб сотиш учун қўшимча тўғонлар-у омборлар керак бўлади. Айтишларича, сел оқими-ю қор кўчкисини пуллашнинг ҳам иложи бор экан. Бунинг учун фақат қонун керак. Парламентчиларга маслаҳатимиз шуки, бундай қонун асло сел оқими ёки қор кўчкиси остида қолиб кетмаслиги зарур. Айтгандай, сел оқими-ю қор кўчкисининг эришидан ҳосил бўладиган унумдор элементларга бой сувнинг аниқ нархини белгилашни асло унутманг.

Иброҳим НОРМАТОВ,
шарҳловчи
"Туркистон-пресс"

Мурувват

ИНСОНПАРВАРЛИК ТАРҒИБОТИ

Бугунги таҳликали дунёда ҳар биримиз ўзимизнинг ташвишларимиз билан овора бўлиб инсонпарварлик, кўнгиллилик каби умумбашарий тамойилларга ўрин қолмаётгандек кўринади. Кимдир эртанги кунининг, кимдир эса бутун дунёнинг эгаси бўлиш ғамида юрар экан, ҳаёт учун бу курашда ожизроқ бўлиб турган одамларга ёрдам қўлини чўзишга ҳеч кимса топиляптими, деган савол туғилади. Бироқ атрофга эътиборлироқ назар ташласак, ўз ўрнини бойлик, мансаб, ҳокимлик каби ўткинчи нарсаларда эмас, балки эзгулик қилишда топган кишилар ҳам борлигини кўрамиз. Улар кўнгиллилар.

Эзгулик йўлида одамларни бирлаштиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйган ташкилотлардан бири — Қизил Хоч ва Қизил Ярим Ой халқаро ҳаракати. Унинг бугунги кундаги фаолияти борган сари жадаллашиб кетаётганини пайқаш мушкул эмас. Статистикага мурожаат қиладиган бўлсак, ҳар уч ҳафтада энг ками битта фавқулодда ҳодиса рўй берар экан. Айни пайтда эса Афғонистондаги вазият инсонпарварликни тарғиб этувчи бундай ҳаракатлардан айниқса кўп куч ва фаоллик талаб этади. Шундай экан, улар кўнгиллилар кўмагига янада муҳтож бўлади.

Ўзбекистон Қизил ярим ой жамиятида бўлиб ўтган семинар ҳам кўнгиллилар масаласига бағишланди. Унда иштирок этган ёш журналист ва талабалар Қизил хоч халқаро ҳаракати тўғрисида батафсил маълумот олиш билан бирга, кўплаб янги дўстларга ва таассуротларга эга бўлишди. Семинар ўйин ва қизиқарли топшириқлари билан ҳам муваффақиятли ўтди. Айниқса, инсоният тарихидаги сон-саноқсиз урушларни тасвирловчи видеофильм ва бугунги кунда кўпчиликни ташвишга солаётган халқаро можаролар ҳақидаги жонли муҳокамалар бу каби тадбирлар нақадар керакли эканини яна бир бор кўрсатди.

Шунингдек, семинарда Ўзбекистон Қизил ярим ой жамияти томонидан тайёрланган "Волонтёры" номли китобнинг тақдимоти ҳам бўлди. Ўзбекистонлик кўнгиллиларнинг ранг-баранг ҳаётидан сўзловчи бу нашр ёшларни жаҳон бўйлаб 105 миллион кишини бирлаштирувчи мазкур ҳаракатга қўшилишга чорлайди.

Динора ДЎЛТАЕВА

Экология

ОРЗУЛАРИ УШАЛАРМИКАН?

Қадимда ариқларда зилол сувлар доимо пок ва равон оққан. Ҳозирги кунга келиб эса ариқларимиз шундай хунук манзара касб этадики, айрим вазиятларда ўйлаш ҳам одамга малол келади. Бугунги авлод сувни оёқ ости қилишга, увол этишга, ортиқча исроф қилинишига йўл қўйиб келаётганлигини тан олиш керак, деб ўйлайман.

Тўғриси, турғунлик деб аталмиш даврда оқ билан қорани, ҳаром билан ҳалолнинг фарқига бормай қўйдик. Ҳа, қалбимизга қўшиб бир тутам умримиз, ҳаётнинг мангулигини таъминлаётган оби ҳаётнинг ҳам қадрига етмадик. Сувга ҳатто туфуриш ҳам гуноҳ эканлигини биламиз-у, лекин унга чиқинди ташлашдан ҳам қайтмаймиз.

Ҳақиқатдан ҳам иймонли, инсофли замондошларимиз кўп. Мен бундан фахрланаман. Лекин орамизда шундайлар борки, улар оқар сувли ариқлар ёқасига ҳожатхона, молхона, ҳаммом қуришдан ҳазар этмайдилар. 7-8 нафар болани улғайтирган аёлнинг ариқда кир чайиб, унга мағзава ағдарганини қандай баҳолаш мумкин?

Оппоқ либосда эндигина келин бўлиб тушган ёш келинчакнинг билиб-билмай кўча супуриндисини тўппа-тўғри ариққа тўкаётганига нима дейсиз? Оқар сувларга ахлат тугул чорва ҳайвонларининг жасадини ҳам ташлаш ҳоллари учраб туради.

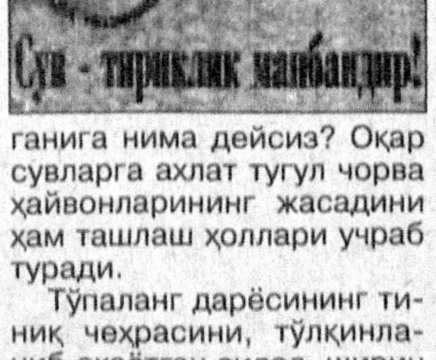

Тўпаланг дарёсининг тиниқ чеҳрасини, тўлқинланиб оқаётган зилол, ширин сувларини кўп ичгансиз. Ўша биз ҳавас қилган тиниқ, ширин сувлар бугун йўқ. Балки болалигингизда шилдираб оқаётган, юзасидан қуёш нурлари сочилиб ётган сувга нон оқизиб, иликдек бўлганида шоша-пиша оғзингизга солиб еганингизни эсларсиз? Сиз бошингиздан кечирган ана шу ширин лаҳзалар фарзандларингизга насиб этмаётганлигига ачинмайсизми? Ачинсангиз, нега ариқлардаги сувларни тоза қилиш учун курашмайсиз?

Афсуски, бугунги кунда хонадонлар ичидан оқадиган ариқлардаги сувни ичиш тугул, баъзида юз-қўлни ювишга ҳам ҳазар қиламиз. Бу, албатта ўзимизнинг айбимиз. Бунинг устига ариқларнинг кўпи кўмилиб кетган. Олдинлари халқ ҳашар йўли билан катта-кичик ариқларни тозалар эди.

Заминнинг, одамзотнинг қон томирлари бўлган катта-кичик ариқлар ифлосланиб, маҳзун-маҳзун оқаётган сувларга қулоқ солинг. Улар биздан нажот кутмоқда. Бизни тоза сақланг, биз етти думалаб, пишиб келаётган ҳаёт сувимиз, дейишмоқда. Улар бағрида ўйноқлаб-ўйноқлаб оқадиган оқизоқларини соғинганлигини бўзлаб-бўзлаб айтишмоқда. Улар одамларнинг ҳовучлаб-ҳовучлаб сув ичишларини соғинишганлигини изҳор қилишмоқда. Айтинг, ариқ сувларининг бу орзулари ушалсин!

Аннамурод ЖУМАҚУЛИЕВ

Тафаккур

ҲАҚИҚАТ — ОЛИЙ НЕЪМАТ!

"Авесто"дан

Ҳақиқатни танлаган зотлар
Ўлим билмас, завол топмасдир.
Ёлғон эса даъф бўлғусидир.

* * *

Оқил ҳукмдорнинг ишини қувватлаш фуқаронинг бурчидир.

* * *

Ўз нафсини жиловлай олмаган одам элга ҳоким бўлолмайди.

* * *

Молу дунёга ҳирс қўйма, молу дунё инсонни беҳаловат қилади.

* * *

Ўзгаларни яхшиликка олиб борган кимсаларгагина яхшилик насиб этади.

* * *

— Эй, сен — одам, менга топинмайдиган, меҳнат қилмайдиган одам! Сен ҳақиқатдан ҳам тиланчилар қаторида, ёт эшикларга таъзим қилиб абадулабад бош эгиб туражаксан!

* * *

Ёшликда билим йиққан кишининг катта бўлганда бошқаларга бели эгилмайди.

* * *

Улуғлар ва кексаларни ҳурмат қилинг, қўл остингиздагиларга меҳрибонлик кўрсатинг.

* * *

Ҳақиқат — олий неъматдир.

* * *

— Эй, Аҳура Мазда! Туғилгандан пок бўлмоқ тирикликда буюк ишдир. Дунёни обод этмоқ, уни яхшилик билан асрамоқ ва ёруғлик сари элтмоқ керак!

* * *

— Эй, Спитаман Заратуштра!
Ҳеч ким сув ва ёниб турган олов қаршисида густоҳлик қилмасин. Ҳеч ким ўз қўшнисидан олган омонатидан тониб, ёлғон сўйламасин!

* * *

Мадҳ этаман эзгу фикрат, эзгу калом, эзгу амал ила эзгу фикрат, эзгу калом, эзгу амални. Жамъи эзгу фикрат, эзгу калом, эзгу амалга бахшидаман; жумла ёвуз фикрат, ёвуз калом ва ёвуз амаллардан юз ўгираман...

* * *

Кимки ғалла экса, у ҳақиқатни экади...

Муҳаббатдан яралган ошён

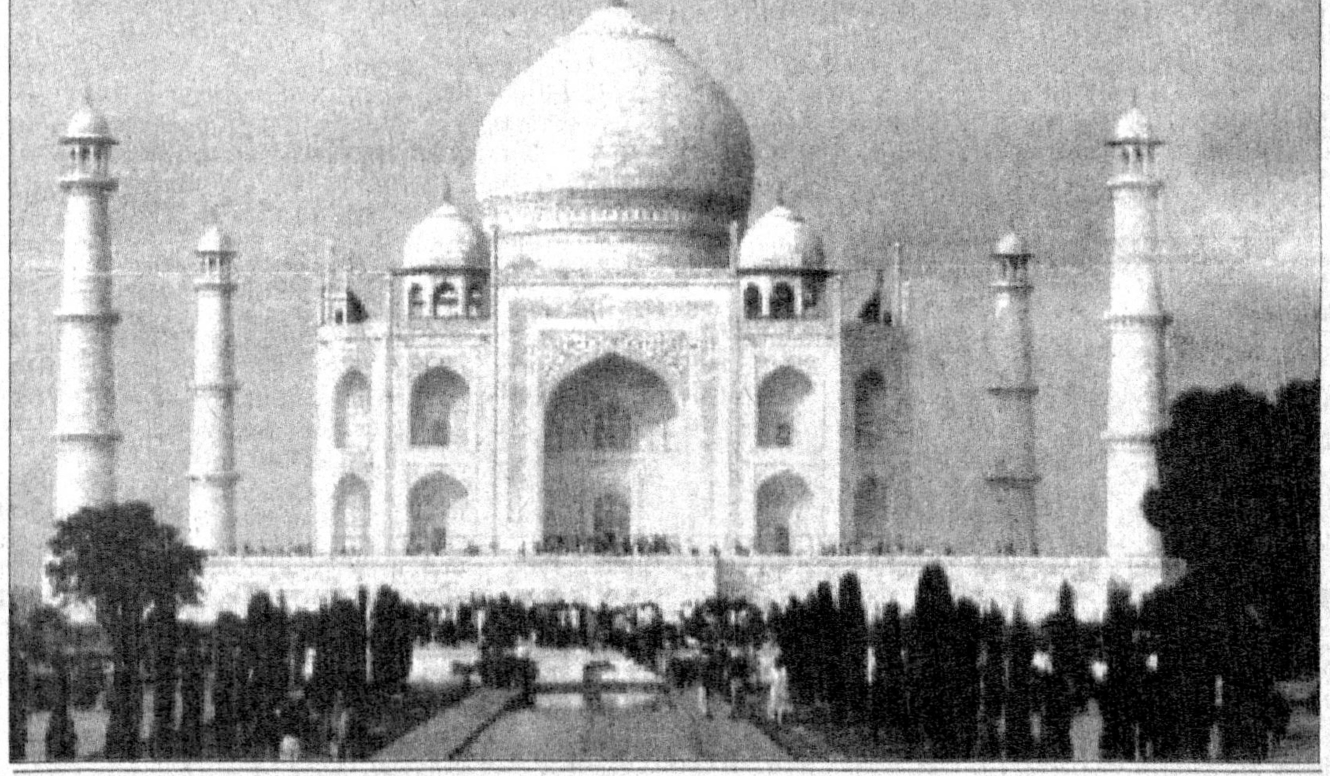

Рақам

РАЗОЛАТДАН САҚЛАСИН!

Сайёрамизда 33 миллион киши ВИЧ/СПИД касаллигини ташиб юраркан.

* * *

Наркотик моддаларни истеъмол қилиши туфайли СПИДга йўлиққан биринчи бемор Нью-Йоркда 1981 йилда рўйхатга олинган.

* * *

Наркоманлик оқибатида бедаво дардга йўлиққанлар сони дунё бўйича 3,3 миллионни ташкил этади.

* * *

Тадқиқотга кўра, СПИДга мубтало бўлганларнинг ўн фоиздан кўпроғи баайни "наркоша"лардан иборат.

* * *

1996-1998 йилларда наркотик моддалар истеъмоли оқибатида ВИЧ инфекцияси мадда боғлаган давлатлар сони 40 фоизга ўсди.

* * *

Белоруссияда рўйхатга олинган ҳар беш нафар ВИЧ/СПИД инфекциясини ташувчи кимсанинг тўрттасини 30 ёшгача бўлган наркоманлар ташкил этади.

* * *

Испанияда 1980-1997 йиллар давомида СПИДга йўлиққанларнинг 70 фоиздан кўпроғи наркоманлардан иборат бўлган.

* * *

Жаҳон айвонида 200 миллиондан зиёд киши наркотик моддалар билан "мунтазам алоқа"ни йўлга қўйган.

БМТ маълумотларидан.

Таъкид

ҲАМКОРЛИК

Ислом Кенгаши Мажлисининг раиси терроризмнинг барча кўринишларини қоралаб ушбу шум иллатга қарши кескин кураш олиб бориш учун барча мамлакатларнинг БМТ билан ҳамкорлик қилишларини сўради.

Меҳди Карубий Германия Ташқи ишлар вазири Йошка Фишер билан бўлган учрашувда, шунингдек, БМТ терроризмга қарши кураш ва мамлакатларнинг қутбларга бўлиниб кетишларининг олдини олиш борасида кенг стратегик лойиҳаларни ишлаб чиқишда муҳим ўрин тутишига урғу берган ҳолда Эроннинг терроризмга қарши курашда жаҳон ҳамжамияти билан ҳамкорлик қилишга тайёр эканлигини эълон қилди.

У Эрон ва Германия Парламентлари ўртасидаги алоқаларнинг ривожланиши натижасида турли соҳалардаги алоқаларнинг ўсишига умид билдирди.

Германия Ташқи ишлар вазири ЭИЖ Президентининг Германияга қилган ташрифига ишора қилиб, Германия канцлери ҳам Эронга ташриф буюради, дея умид билдирди. Фишер икки мамлакатнинг минтақа ва халқаро масалалар борасидаги қарашларини бир-бирларига жуда яқин деб тавсифлади ва икки мамлакат сиёсий раҳбарларининг халқаро масалалар юзасидан ҳамкорлик қилишлари ва ўзаро фикр алмашишларига истак билдирди.

Германия Ташқи ишлар вазири, шунингдек, Европа Иттифоқи, хусусан, Германиянинг Эрон билан ҳар томонлама алоқаларни ривожлантиришга мойил эканлигини таъкидлади.

ЭИЖ хабарномасидан.

РАМСФЕЛД — ҲАМ ҲАРБИЙ, ҲАМ БИЗНЕСМЕН

Савол:

— Сўнгги пайтларда Дональд Рамсфелд исмли шахс сиёсий воқеаларда тез-тез тилга олиняпти. У ўзи ким? Шу тўғрисида маълумот берсангиз.

Ўғилой АБДУКАРИМОВА
Бекобод шаҳри

Жавоб:

— Дональд Рамсфелд — АҚШнинг 21-мудофаа вазири. У 1932 йили Иллинойс штатининг Чикаго шаҳрида туғилган. 1954 йили Пристан университетини битиргач, АҚШ ҳарбий денгиз флотида хизмат фаолиятини бошлаган. Конгресснинг Вакиллар палатасига тўрт маротаба Иллинойс штатидан сайланган. 1969-1972 йиллари президент кабинетида ишлаган. 1973-1974 йиллари эса НАТОда АҚШ элчиси лавозимида фаолият юритди.

1974-1975 йилларда Жеральд Форд президентлиги даврида Оқ уй маъмуриятини бошқарган. Ниҳоят, 1975 йили Пентагонга раҳбар этиб тайинланди. Бу ерда Америка тарихида энг ёш мудофаа вазири сифатида икки йил фаолият олиб борди.

Кенжа Жорж Буш маъмуриятига ўтгунга қадар Дональд Рамсфелд бир неча йирик хусусий тижорат корхоналарини ҳам бошқарган.

АҚШ элчихонасининг матбуот хизмати тақдим этган маълумотлар асосида тайёрланди

Ўзлигингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концерни босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ
Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 19.00
Буюртма — Г - 2942

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Sh.SAYDALIYEV

СЎЗЛАРИ ДУР ОПАГИНАМ!..

Устоз олима Музайяна Алавия

Баъзан орқага қайрилиб қарайсану, шу бир тутам умрингда қандай буюк инсонлар билан учрашганингни эслаб, суюниб кетасан. Кўрганларинг — бир мактаб, эшитганларинг — сабоқ.

Мен азизу мукаррам онахонимиз устоз Музайяна опа Алавияни шундай инсонлардан бири деб биламан. Опа ўзларининг жуда улкан хизматларини билатуриб, бир бора бўлса ҳам кўкрак кериб, "Бу ишни мен қилдим" демаганлар. Эҳтимол ҳамкасбу ҳамроҳларининг у кишини ғоят ҳурмат қилганлари шундандир. Ажойиб таъсирчан шеърлар битиб, ҳаммани лол қолдирган пайтларида, бу ишни оҳиста четга суриб, бошқа катта савоб ишга қўл урганлари-чи? Бу ишни мен қилмасам, ким қилади, деб ўз фикрларида туриб олганлари-чи? Ҳа, халқ оғзаки ижодини ўрганиш, тадқиқ қилиш Музайяна опа учун барча юмушдан афзал эди. "Зар гилам, заргар гилам"ларнинг сирини очиб, уларни гавҳар билиб излаш иштиёқи олимада кучли эди. Халқ кўнглининг олтин сандиғини жаранглатиб очмоқ, ундаги тенгсиз бойликни бор жозибаси билан намойиш этмоқ опанинг ҳаёт мазмунига айланганди.

Музайяна опа аёл боши билан шу соҳанинг забардаст олимлари қаторида туриб, Республиканинг шаҳар, қишлоқларига сафарлар уюштирдилар. Тоғлар бағридаги момоларнинг хиргойилари, оппоқ соқоли кўксига тушган боболарнинг дўмбира чертиб айтган термалари, ўланлару топишмоқлари, достонлари опанинг хизматлари туфайли қоғозга тушди, халққа етиб борди.

Ўзи беғубор инсоннинг маслаҳатлари ҳам, турмушдаги ибратлари ҳам беғубор бўлади. Эсимдан чиқмайди, келинчаклик вақтимда "Гулхан" журналида бош муҳаррир эдим. Қадамларим шахдам, ғайратлиман. Тўйимиздан кейин уйда бироз бўлгач, ишга чиқдим. Бир вақт қарасам, эшикни очиб Музайяна опа кириб келяптилар. Мени бағриларига босиб кўришдилар ва қутладилар. Ўтиришга таклиф этдим. Зийрак қизалоқлар дарров чой олиб киришди. Қуйиб берган чойимдан бир хўплам ичатуриб, менга дилларидаги гапларини айтдилар:

— Яйрахон, уйингизга келинчак бўлиб, аёл бўлиб кириб боринг. Муҳаррирлигингиз хонадонингиз эшигининг орқасида қолсин.

Мана, орадан қанча йиллар ўтди ҳамки, бу гапларнинг қадри эскирмади, аксинча, дилимда ўчмас, табаррук тилак бўлиб қолди. Мен қандай кутловларга ўранган бўлмай, хонадоним эшигидан жисми жон бўлиб кирдим. Тилимнинг боли, меҳру муҳаббатим, садоқатим оиламга аталди. Ва шунга яраша иззат-ҳурмат кўрдим, кўрмоқдаман.

Дарвоқе, Музайяна опанинг ажойиб хислатларини кўрсатувчи яна бир воқеа эсимда. Биз вақтида пойтахт вилояти қизлари билан учрашувга чиқиб турардик. Шундай дийдор кўришувларнинг биридан қайтаётганда автобусда ёнма-ён ўтириб қолдик. Анчадан бери кўришмаганимиз учун онабoладек мириқиб гаплашиб кетардик. Опа сумкаларидан кичик шиша идиш олиб, ундаги қайнаган сувдан хўплаб-хўплаб қўярдилар. Мен буни ўзимча кексалик аломати, деб ўйладим. Музайяна опа бу "касб касаллиги, қўлёзмалар билан кўп ишлаганимдан, сафарларда кўп юрганимдан", деб қолдилар.

Биз бугун ҳар галгидан барвақт қайтаётганимиз учун ишга ўтмоқчи бўлдик.

— Мен уйга бориб, кийимимни ўзгартириб келаман, — дедилар опа автобусдан тушаётганимизда мулойимгина.

— Эгнингиз яхши-ку, — дедим оҳори тўкилмаган кўйлакларига имо қилиб. Кўйлакнинг ранги, тикилиши бироз ёшларга мос эди.

— Бунда боролмайман, ийманаман, — дедилар чиндан ҳам ийманибгина кўйлакнинг нимтатир зар гулига ишора қилиб.

Ўшанда мен Музайяна опанинг нақадар оқила ва ғоят теран мулоҳазали инсон эканига яна бир карра амин бўлгандим.

Менинг илм-маърифатли, соддагина устозим, сўзлари дур, хизматлари олқишли Музайяна опагинам, руҳингиз шод, охиратингиз обод бўлсин. Элюртингиз эътирофида, шогирдларингиз қалби тўридасиз ҳамиша.

Яйра САЪДУЛЛАЕВА

Хотира

"ОВИНИНГ ГЎШТИ ЭМАС, ГАШТИ ҚАДРЛИ"

Шароф Рашидов овга чиққанда...

Оҳангарон йўлида шўро замонида қурилган меҳмонхона бор: қамиш ва жийда аралаш тўқайзор билан қопланган сойнинг баланд ўнг қирғоғида жойлашган бу манзилнинг номи "Ақча овчилик хўжалиги". Бу меҳмонхона куз фаслида Москвадан хорижий элчиларни меҳмонга чақириб, Самарқанд, Бухоро ва Хивани кўрсатгач, шу ерда меҳмон қилиб, тўқайзорларда қуён ва тустовуқ овини уюштириш мақсадида қурилган эди. Аммо меҳмонлар келмагач, меҳмонхона эгасиз қолмасин деб, уни Туркистон ҳарбий округ овчилар жамиятига берилган эди.

Кейинчалик бу хўжалик қўриқхонага айланиб, тустовуқлар сони 12-15 мингтагача етиб, овчиларга рухсатнома орқали учта сочма ўқ билан овга чиқиб, иккита тустовуқ хўрозини отиб олишга рухсат бериларди. Баҳор ва куз фаслларида анча ўрдак ва чурраклар шолипояларга қўнишарди, шу жумладан, машақ деган лойхўрак қушлар ҳам кўп бўларди.

1962 йил апрель ойининг бир шанбасида Шароф ака машақ овига келганди. Машақ дегани ботқоқли жойларда тирикчилик қиладиган чумчуқдай парранда. Оғирлиги бор-йўғи 70-100 граммдан ошмайди. Унинг русча номи "бекас" деб аталади. Уни отиш учун энг майда сочма ўқ — "бекасинник" ишлатилади.

Ўша вақтларда мен собиқ округ ҳарбий овчилар жамияти уюшмасида оммавий-ташкилий ишлар бўйича катта уюштирувчи бўлиб ишлардим. Жумладан, меҳмонлар келганда уларга ов уюштириш ҳам бизнинг вазифамизга кирарди. Бир куни Шароф ака ва ўғли Илҳом билан округ қўмондони Федюнинский, унинг биринчи ўринбосари армия генерали Лященко ва Осиё халқ хўжалиги раиси Ломоносов ҳам келишди. Биз келган меҳмонларни "бўлиб" олдик. Менга Шароф ака билан ўғли тегди.

Биринчи бўлиб, уларга узун қўнжли резинка этик билан иссиқ фанел пайтава "ҳадя" этдим, чунки машақ ови баҳорда кўлмак бўлиб қолган жойларда, сув босган майса ўтлар орасида бўлади, ҳамиша сувни шалоплатиб юриб, уни учирасиз ва фақат учаётганини отасиз.

Оҳангарон сойини кечиб ўтиб, овимизни бошлаб юбордик. Эндигина майса ўтлар қоплаган сайҳонликка чиқишимиз билан кўлмакдан иккита машақ "маъраб" кўтарилди. Мен дарров қўшотаримнинг иккала ўқини узиб, уларни отиб туширдим. Уларни топиб, ов сиртмоғига илаётганимда, Илҳом ёнбошдан кўтарилган машақни бир ўқ билан туширди. Энди 13 ёшга кирган бола биринчи марта овга чиқиб, бехато отганига қойил қолдим. Бу унинг келажакда ов спорти бўйича "спорт мастери" бўлганлиги бежиз эмаслигини кўрсатади.

Сийрак қамишзор орасидан ўтаётганимизда менинг олдимдан битта макиён тустовуқ ҳавога кўтарилди. Дарвоқе, тустовуқларнинг хўрозлари жуда безанган бўлиб, камалакдай рангларга бой бўлади. Макиёни эса бир хил — кулранг, чунки тухум босиб жўжа очишида кўринмайдиган рангда бўлса, душманларидан ўзини ва жўжаларини сақлай олади.

Макиённи мўлжалга олдиму, отмадим.

— Отмадингиз-ку? — деди Шароф ака.

— Макиённи отиб бўлмайди. Биз фақат кузда хўрозини отишга рухсат берамиз, — дедим.

Гап тустовуқ ҳақида бошлангани учун дам олишга ўтирганимизда бир бўлган воқеани айтиб бердим.

1956 ё 1957 йили Москвадан Белградга Югославия ҳарбий овчилар жамиятининг конференциясига икки полковник меҳмон сифатида боришади. Конференциядан кейин делегатларга ва меҳмонларга тустовуқ ови уюштирилади. Овни бошлашдан олдин ҳаммага фақат хўрозини отиш мумкинлиги эълон қилинади. Москвалик меҳмонлар уларнинг тилини билмаганиданми ёки билмасданми иккита макиённи отиб қўйишади. Шунда мезбонлар ҳар сафар отилган тустовуқларни йиғиштириб олишда уларнинг олдига макиёнларини қайта-қайта қўйишади. Гўёки: "Мана, ҳаммаларинг яна бир бор кўринглар, кимлар макиённи отишган?" демоқчи бўлишгандай. Эртасига уялган меҳмонлар уйларига жўнашган.

Бу ҳикоям Шароф акага ёқди. Шунда Шароф ака қўлидаги қўшотарини кўрсатиб:

— Мана бу қўшотарни менга Чехословакия президенти Антонин Запотоцкий ҳадя қилган эди, — деди.

Яна овимизни давом эттирдик. Илҳом яна битта машақни отди. Шароф ака шундай яқинидан учиб чиққанларига ҳам бирон марта ўқ узмади.

— Шароф ака, нега отмадингиз? — дедим мен.

— Баҳор фаслида бу чумчуқчани отиб олиш шартми? Менга гўшти эмас, гашти кифоя, — деб жавоб бергани ҳали ҳам хотирамда.

Ғофур ЖЎРАЕВ

Адабиёт

Фёдор Достоевскийнинг ўзбек тилига таржима қилинган асарлари китоб дўконларимизда қолмаганига ҳам анча йиллар бўлди. Адиб таваллуд топганига 180, вафот этганига, мана, 120 йил бўлдики, унинг ижоди жаҳон адабиётидаги ўрни, аҳамиятини заррача йўқотгани йўқ. Назаримда, биз, бизнинг адабий жамоатчилигимиз уни унутиб қўймадикми?

(Муаллифнинг ўзига таъnасидан)

ДОСТОЕВСКИЙНИ УНУТИБ БЎЛМАЙДИ

"**ФЁДОР** Достоевский фақат таваллуд куни муносабати билан эсга олинадиган ёзувчилардан эмас" деб ёзган эдим бундан роппа-роса 10 йил бурун ва аҳён-аҳён кайфият тақозоси билан адибнинг асарлари, кундаликлари, ёзишмаларини варақлаганимни истисно этганда, Достоевский олдидаги мухлислик бурчимга арзирли ҳеч нарса қилолмадим. Ваҳоланки, адабиёт бор жойда, инсоний комилликка интилиш бор жойда, эзгулик ва гўзаллик қадрланадиган жойда Достоевскийни унутиш асло мумкин эмас. Ўтган йили "Фидокор" газетаси мухбири саволларига жавоб берган Юртбошимиз бугунги ўзбек учун Сократ ва Платон, Ницше ва Фрейд меросини ўрганиш аҳамиятли деганида бу рўйхат давомида Достоевскийнинг номи келиши муқаррарлигини кўнглимдан кечирган эдим. Зеро, Достоевский каби зотлар... Ҳар қандай халқнинг ички маънавий қудрати, салоҳияти ҳар қандай шароитда йирик шахслар, алломалар, ижодкорлару етук арбоблар етишиб чиқиши билан белгиланади. Шу истак ва ниятда яшаётган халқнинг зиёли фарзандлари Достоевский сингари зотларнинг номини, адабий меросини унутолмайди...

У "Муштипар одамлар"ни ёзганида 24 ёшда эди! Роман ҳали эълон этилмай туриб, қўлма-қўл бўлиб кетди. Григорович билан Некрасов қимир этмай ўтириб, асарни туни билан ўқиб чиқишди ва тонг отишини кутишга сабрлари чидамай саҳармардонда "зумраша" адибнинг уйига етиб келишди. Қаҳри қаттиқ Белинский ҳам қаттиққўллигини унутди, "Ўзингиз сезмаган ҳолда ижтимоий иллатни фош этиб ташлабсиз!" дея ҳайратини яширмади у.

Улкан танқидчининг назаридаги ижтимоий иллат нима эди?

Одамлар бир-бирларига мазкур роман қаҳрамонлари каби меҳр-оқибатли бўла олмаганликлари!!!

Жамият соф инсоний меҳр-муҳаббатга, меҳр-мурувватга муҳтож эди, жамиятни ҳалокат ёқасидан фақат ва фақат мана шундай қалб гўзаллигигина қайтариши мумкин эди. Достоевский топди ўша мўъжизани!

Макар Девушкиннинг бахтиёрлиги боисини қаранг! У Варвара Алексеевнани деразадан бирров кўрганги учун ўзини оламга сиғмас даражада бахтиёр санайди. Шунчаки эмас, у ғоятда, чидаб бўлмас даражада бахтиёр!

Ҳамма бир-бирига шу қадар муштоқ бўлса-чи? Бир-бировини шу қадар сева олса-чи?.. Макар шўрлик Варварани эслаганда "қайсар" демайди уни, "қайсаргинам" дейди, "юрагим" эмас, "юракginам адо бўлди" дейди.

Инсон дийдорига шунчалар ҳам муштоқ бўладими одам?! Муҳаббат дарёси шу қадар ҳам жўшиб-тошадими?..

Ақл бовар қилмайди, лекин Достоевский уни ақл бовар қиладиган даражада ёзади. "Достоевский" дея номланган бадиий олам инсонга бўлган адоқсиз ва бепоён муҳаббат туйғусидан туғилди.

Коинотнинг ўзи янглиғ бепоён инсон қалбида озмунча майл ва туйғулар борми?! Адиб ўша саноқсиз майл ва туйғулар орасидан муҳаббат водийсини танлади-да, бутун ижодий салоҳияти ва маҳоратини мазкур водий гўзалликларини кашф этишга бағишлади. Ҳикоя, повесть, романларининг воқеалари, сюжети, фалсафаси – бари энг эзгу ва энг улуғ мақсадга – Инсонга муҳаббат таҳлилига хизмат қилди. Бу маънода Достоевскийдан оддийроқ, Достоевскийдан тушунарлироқ ва Достоевскийдан мураккаброқ ва мукаммалроқ ёзувчи кам.

ИНСОННИ самимий ва беғараз сева олиш, уни ардоқлаш, боши узра кўтариб улуғлаш шу қадар мураккаб ва машаққатли савдоким, азбаройи, адиб муҳаббат улашувчи ҳис-туйғулар орасида адашиб-улоқиб кетади, ўзи топган, яратган қалб ва шуур жинкўчаларида машъала ёқиб нурли йўл излайди, ўқувчини ўзи ёққан машъала ёғдусида кўз илғаган гўзалликни қадрлай-ардоқлай билишга ундайди. Достоевский инсонни сева билиш мактабини яратди, бу мактабнинг дастлабки заҳматкаши ўзи бўлиб қолди, ундан кейин дунёга келган ҳамда ўз инсоний ва адиблик истеъдодини қадрлаган ҳар қандай қаламкаш ўзини мазкур мактаб ўқувчиси деб ҳисоблади.

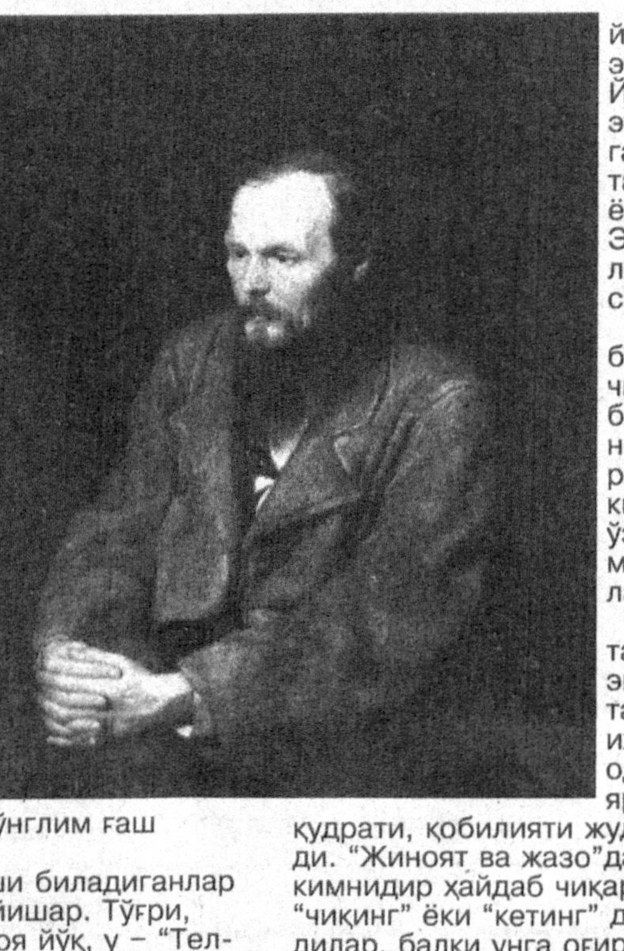

"**БАХТИҚАРО** Мари" ҳикоясини такрор ўқийман. Унга кўз югуртираман. Унутиб юборсам, ниманидир йўқотгандек кўнглим ғаш бўлаверади.

Адиб ижодини яхши биладиганлар бундай ҳикоя йўқ дейишар. Тўғри, бундай мустақил ҳикоя йўқ, у – "Телба" романидаги ҳикоялардан бири. Роман ичра ҳикоя!

Князь Мишкин тилидан ҳикоя қилинган қиз қисмати.

Орик, ўпка касаллигига гирифтор бўлган, одамларга кунбай ёлланиб оғирдан-оғир юмушларни қилиш ҳисобига кун кечирадиган йигирма ёшлардаги қиз. Нотаниш тижоратчи алдаб, йўлдан уриб, сўнг кўчага ташлаб кетган қиз. Бир ҳафта йўлда пойи-пиёда, оч-наҳор қолиб кетади. Қўллари шишиб кетади, оёқларининг териси тарс-тарс ёрилиб яра-чақа босади, кўкрагини шамоллатади.

Мари элдан бурун онасининг нафратига учрайди. Ўлим тўшагида ётган онанинг оёқларини ўпиб, ювиб-тараб худонинг зорини қилиб ёлборади. Она эса бир оғиз сўзини қизига раво кўрмайди.

"Ўзингники пуф деса, ётда меҳр бўлармиʼ дейишади-ку, Мари худди шу кўйга тушади. Қишлоқда ҳамманинг нафратига учрайди. Эркаклар уни шалоқ, уятсиз сўзлар билан сўкиб, ҳайдаб солишади. Мари қон тупура бошлайди...

Аёллик номусини оёқости қилганнинг жазосими бу?

Жазо – жиноятга қарши курашмоқликнинг бирдан-бир чораси деб ҳисобловчиларга аслида бундай эмаслигини укдириш нақадар машаққат!..

Жазо тарбия эмас, хусусан, таҳқирлашнинг, хўрлаш орқали, яккалаб қўйиш, яккамоховга чиқариш орқали жазолашнинг тарбияга мутлақо дахли йўқ!

Бундай жазо – йўқотиш, маҳв этиш воситаси... Йўқотишга, маҳв этишга қаратилган жазо ёки тарбия эса ёвузликка яқин. Эҳтимол, ёвузликнинг ўзгинаси!..

Кўплашиб, бир ёқадан бош чиқариб бир бечорани ёмонотликка чиқаришга қодир кимсаларнинг ўзлари тарбияга муҳтож эмасмилар?!

Афсуски, таҳқирлашнинг энг тубан воситаларини-да, ихтиро этишда одамзоднинг яратувчилик қудрати, қобилияти жуда-жуда асқотди. "Жиноят ва жазо"да бўлса керак, кимнидир ҳайдаб чиқариш учун "чиқинг" ёки "кетинг" деб қўя қолмайдилар, балки унга оғирроқ ботсин учун, камситиш ва хўрлаш учун уни супурги билан уриб-суриб ҳайдайдилар.

Одамни супурги билан уришдан оғирроқ ҳақорат йўқ деб эшитгандим болаликда...

Марини янаям оғирроқ ҳақоратлай олмаётганларидан одамларнинг кўнгли тўлмайди ва бахтиқаро қизни эркаклар ҳатто аёл ўрнида ҳам кўрмайдилар!

Аёлни аёл сифатида кўрмаслик... Достоевскийнинг назарида бундан кўра даҳшатлироқ жоҳиллик йўқ!..

ЁЗИШ ижодкор учун изтироб чекишдир, бирор асарини ёзиб битириш ёзувчининг янги-янги изтироблар учун қалбидан жой бўшатиш деганидир... Франц Кафка шундай деган. Достоевскийнинг изтиробларини эса айтиб адо этиб бўлмайди...

ВАТАН надур, деган саволга кўп жавоб излаймиз. Жавобларимиз "оёқ остидан" нарига ўтмайди. "Телба"да князь Мишкиннинг "менинг фурсатларим тамомила ўзимники" деган гап келади. Нима дегани бу? Бир пайтлар Алесь Адамович бу саволга ойдинлик киритганди: "Нафақат ҳудуд, вақт ҳам инсоннинг ватанидир". Хўш, вақтингиз ўз ихтиёрингиздами?.. Вақт деб аталмиш ватанингизга эгамисиз?.. Шундагина ватан тушунчаси тўкис маъно касб этади...

"**ЖИНОЯТ ВА ЖАЗО**" ҳикматлари озмунчами! Камбағаллик айб эмас, қашшоқлик айб... Бизнинг даврга келиб раҳм-шафқат кўрсатиш илмий нуқтаи назардан ман этилган... Аблаҳ, разил одамгина ҳар нарсага, пасткашликларга кўникиб кетаверади... Роман мағзида "яширинган" концепциялардан бири шунга яқинроқ маънони англатади.

Адиб одамларни оддий ва ғайриоддий тоифаларга ажратади. Қўрқоқ, муте, фикрсиз, қалтираб туришдан бошқага ярамайдиган ипирисқилар биринчи тоифага, ғурурли ва нафсониятли, қадр-қимматлар яратувчилар, яъни Наполеонлар, Цезарлар, Македонскийлар иккинчи тоифага мансуб. Раскольников сингарилар... Фамилиянинг луғавий маъносига эътибор беринг. Унинг парчаловчилик миссияси нимага қаратилган?

Урфга айланган анъанани бузишга!.. У инсоннинг ярамас ақидаларни синдира олиш қобилиятига эга эканлигини намоён этган. Лекин у шу қадар руҳий изтироблар гирдобида яшайдики!.. "Хўрланган ва ҳақоратланганлар" даги "Мен пасткаш, тубан одамман, мени ўзимдан асрагин" деган гапни гўё Раскольников айтаётгандек... "Хилватдан мактублар"даги "Икки карра икки – тўрт дегани ҳаёт эмас, бу — ўлимнинг бошланиши", "Икки карра икки тўрт дегани, сурбетликдан бошқа нарса эмас" деган ақидасини кўкларга кўтарган Раскольников... Ва барибир у муҳаббатдан нажот топади, "Муҳаббат – худонинг синоати, шу боис унга дахлдор нимаики юз бермасин, бегона кўздан асрамоқ керак" деган гапни ҳам унга нисбат бергинг келади...

Бу муҳаббатни Достоевский гўзаллик деб атайди!..

ЎзТВдаги "Юзма-юз" кўрсатувида икки адабиётшунос дўстим суҳбатлашиб ўтириб, Достоевскийнинг номи тилга "илиниб" қолди. Шунда улардан бири "Достоевский оламни ҳалокатдан гўзаллик қутқаради" деган, менимча гўзаллик эмас, яхшилик қутқаради" деб бутун дунёга тарқаган ҳикматли иборага "тузатиш" киритди. Иккинчи дўстимиз ҳам шунга рози бўлди. Ваҳоланки, буюк адиб гўзаллик деганда тилимиздан тушмайдиган яхшиликни, эзгуликни эътиборда тутган! Адиб таваллудининг 170 йиллиги муносабати билан оддий бир газетхон Достоевский назаридаги гўзаллик тушунчаси коинот уйғунлигини қамраб олувчи илоҳий гўзаллик назарда тутилишини ёзган эди...

Биз мухлислар Фёдор Достоевский таваллудининг 180 йиллиги нишонланаётган кунларда яшаб турибмиз...

"**БАЛЬЗАК** жамият дунёсини тадқиқ этади, Диккенс оила дунёсини, Достоевский эса шахс ва коинот дунёсини ўрганади" деб ёзган эди Стефан Цвейг...

Фёдор Достоевский таваллуд санаси муносабати билангина ёдга олинадиган ёзувчи эмас. Ўз истеъдодининг қадрига етган, ўз адабий жамоатчилиги, адабий муҳити равнақини орзу қилган халқнинг адабиёти сира-сира ёдидан чиқармайди уни...

Хуршид Дўстмуҳаммад

Таклиф

Намуна бўларли яхлит бадиий образлар яратишга уриняпмиз-у, адабий жамоатчилигимизни жонлантиришни истаяпмиз-у, лекин... Жаҳон адабиётидаги бугунги тенденциялар, адабий таъсир, анъанавийлик ва замонавийлик мавзуларида суҳбат, анжуман, баҳслар ўтказмаймиз, давр талаби ва ижодкор шахси муаммоларидан тортишмаймиз. Л.Толстой, Ф.Достоевский, Т.Манн, У.Фолкнер... ижодига лоақал бир кундан адабий жамоатчилик диққатини жалб этишни хаёлимизга келтирмаймиз.

G'uncha

MEHNATSEVAR

Asal yig'ar dalada
Tinmay vizillab ari.
Unga qoyil qoladi,
Hashoratlarning bari.

Ari ham biz qatori
Nega tinmay chopadi?
— Har kuni o'z nonini
Mehnat qilib topadi.

Zokir Bolliyev,
Shahrisabz shahridagi al-Xorazmiy litsey-internati o'quvchisi

YURTIM

Sen umidlar iqboli,
Hayotning sen chirog'i.
Istiqloling muborak,
O'zbegimning diyori.
Atab senga she'r bitdim,
Men bo'laman farzanding.
Qonundir har bir so'zing,
Olqishlar bugun qizing.
Asrlar uzra tik tur,
Oqib o'tsa ham umr.
Yana kamol topasan,
Faqat kerakdir sabr.
Orzuyimsan, umidim,
Hayotda suyanchig'im.
Kamol topgin yana,
O'zbekiston yurtim.

Gulnoza BOBOYEVA
Sho'rchi tumani

Обуна — 2002

"ГУЛИСТОН" ЯНГИ ЙИЛДА НИМА ДЕЙДИ?

САВОЛ:

— Чорак кам бир аср (75 йил)дан буён нашр этиб келинаётган "Гулистон" журнали янги йилда нималар беришни мўлжаллаган?

Маржона ИСМОИЛОВА
Жомбой тумани

Жавоб:

— Янги йилда ва келгусида "Гулистон" саҳифаларида Афлотун, Арасту, Форобий, Беруний, Ибн Сино, Хоразмий, Имом ал-Бухорий, Ҳаким Термизий, Ғаззолий, Абу Бакр Розий, Фазлуллоҳ Рашидиддин, Жувайний, Абул Фазл Байҳақий, Умар Хайём, Низомий, Ҳусрав Деҳлавий, Жомий, Навоий, Бобур, Машраб, Сўфий Оллоёр, Огаҳий, Авлоний, Фитрат, Чўлпон асарларидан янги намуналар билан танишасиз. Ф.Аттор, Низомий Ганжавий, Жомий бадиий, фалсафий, тасаввуфий мероси дурдоналари афсуски, ҳали халқимизга деярли тақдим этилмаган (айрим намуналар бу шариф зотларнинг мероси денгизидан бир томчидир).

Муштарийлар эътиборига яна миллий ғоя, миллий мафкура, маданий мерос хазиналаридан, Шарқ фалсафасида маънавий камолот муаммолари, тасаввуф тариқатлари, маърифат ва истиқлол фидойилари ҳақида янги-янги асарларни ҳавола этади. "Мустақиллик ва маданият", "Либосларда миллийлик ва замонавийлик", "Қишлоқ маданияти", "Шаҳарлик ва қишлоқлик", "Арoқ ва китоб" каби мавзулар мухлисларимизни қизиқтиради деган умиддамиз.

Шунингдек, "Гулистон" журналининг янги йил сонларида "Миллий ғоя ва ёшлар салоҳияти", "Руҳнинг юксалиши", "Нақшбандийликда тажаллий тушунчаси", "Қадриятларнинг тикланиши ва миллий истиқлол мафкураси", "Маданиятни бошқариш", "Соғ танда соғлом ақл", "Устозлик санъати", "Тараққиёт ва турмуш фаровонлиги", "Маънавият, мусиқа, дин", "Бухоро каштачилиги", "Куй — миллий руҳият садоси", "Алишер Навоийнинг қариндош-уруғлари", "Мусиқа маданиятининг қадимий илдизлари", "Андижон ҳунармандчилиги" хусусида маълумот берилади. Мутаваккил Бурхонов, Таваккал Қодиров, Ориф Хотамов, Ҳасан Ражабий каби ҳофизлар, Насиба Абдуллаева, Юлдуз Усмонова каби хонандалар, Рўзи Чориев, Турсунали Қўзиев, Обиджон Бакиров каби шахслар, турли байрамлар, урф-одатларимиз ҳақидаги бадиа, лавҳа, мақолалар беришни мўлжаллаяпмиз.

Журнал жамоаси унинг аввалги шуҳратини тиклаш йўлида фидокорона ишламоқда. Аммо бунинг учун зиёлилар, лицей ва коллежларнинг ўқитувчи ва ходимлари, талаба-ўқувчилар ва тадбиркорлар ёрдамига муҳтожмиз.

Маҳкам МАҲМУД,
"Гулистон" журнали бош муҳаррир ўринбосари

Ҳушёрлик

Тошкент шаҳар ФВБ огоҳлантиради

ГАЗДАН ҚАНДАЙ ФОЙДАЛАНАСИЗ?

Йилнинг қайси мавсумида бўлишидан қатъий назар газдан эҳтиётсизлик билан фойдаланиш, албатта бирон кўнгилсиз воқеани келтириб чиқаради. Маълумки, куз кунлари об-ҳаво бироз салқинлаб қолади. Кўп қаватли, бетон уйларда яшовчилар куннинг салқинлигидан қочиб, исинишнинг турли йўлларини излайди. Бетон уйлар ғиштли уйларга қараганда анча совуқроқ. Иситиш мавсуми бошланмагани боис бундай уйларда яшовчи юртдошларимиз газ плитасини ёқиб қўйишни одат қилишади. Қиш ойларида бу ҳолат, айниқса кўп учрайди. Баъзи хонадонларда яхшироқ исиниш учун газ плитасининг тўрттала кўзини ҳам ёқиб қўйишади. Шу зайлда куну тун газ ёнаверади. Бу кўп жойларда газ таъминотида узилишлар содир бўлишига сабаб бўлади. Натижада истеъмолчиларга етарли миқдордаги газ етиб бормайди.

Энг ачинарлиси, бу ҳолатнинг инсон ҳаёти учун ўта хавфлилигидадир. Газдан эҳтиётсизлик билан узлуксиз фойдаланиш туфайли турли хил кўнгилсиз воқеалар юз берган. Бунга хонадонлардан ёнғин чиқиши, портлаб кетиши, уйларнинг ёниб кетиши, инсонларга жароҳат етиши, ҳалок бўлиши каби ўнлаб мисолларни келтириш мумкин.

Тошкент шаҳар ФВБ "Қутқарув хизмати" бўлимига фуқаролар хонадонларидаги газ плиталарининг носозлиги ва газ ҳиди чиқаётгани ҳақида шикоят қилишади. Бошқарма ходимлари томонидан уларга тегишли ёрдам кўрсатилади. Аммо бу ишга бевосита мутасадди бўлган идоралар борлиги кўпчиликнинг хаёлига келмайди. Шундай бўлса-да, Фавқулодда вазиятлар бошқармаси фуқароларимизни газ хавфидан огоҳлантириб, газ чиқиш сабаби ҳақида тушунтириш беришни лозим топади:

- Горелкадаги аланга устига суюқлик тушганда ва шамолда ўчиб қолганда газ чиқиш ҳоллари содир бўлади.
- Бирикмалар механик шикастланганда ва нуқсонли бўлганда ёки редуктордаги резбали бирикма жойлар зич бўлмаганда газ чиқиши мумкин.
- Ўз хавфсизлигингизни таъминлаш мақсадида газ асбоблари носозлигини ўзингиз тузатманг. Ишлатаётган ускунангиз ҳалокатли учқун чиқариб юбориши мумкин.
- Газ қувурларига арқон боғламанг ва унга кир ёйманг. Ишлаб турган газ асбобларини қаровсиз қолдирманг, айниқса уларга болаларнинг қўли етадиган бўлса.
- Газ плитасини уйни иситиш учун ишлатманг: чала ёнган газ инсон организми учун заҳарлидир.
- Газ баллонини газ плитасига 0,5 метрдан яқинроқ ўрнатманг.
- Баллонни иситиш радиаторига ёки печкага 1 метрдан яқинроқ ўрнатманг.

Ёдингизда бўлсин!

Газ баллонини табиий газда ишлайдиган плитага улаш, шунингдек кўп қаватли уйларда газ баллонини ишлатиш мумкин эмас.

Агар сиз газ ҳидини сезиб қолсангиз:

- ўт ёқманг.
- Ёритувчи ҳамда бошқа электр асбобларни ёқманг ва ўчирманг.
- Газ келадиган қувурни ўчириб қўйинг.
- Авария хизмати ходимларини чақиринг.
- Газ чиқиб кетаётган жойни совунли сув ёрдамида, газ пуфакчалари пайдо бўлишига қараб топса бўлади.

Шошилинч ёрдам чақириш керак бўлганида "01" рақамига телефон қилишни унутманг!

Ўткир САИДОВ,
Тошкент шаҳар Фавқулодда вазиятлар бошқармаси матбуот котиби